

פירוש מקדמוני חכמי צרפת למסכת ביצה

באשכנז וצרפת, עיקר הלימוד לפני גזירות תתנ"ו היה בעל פה¹, ולכן לפני רש"י מיעטו להעתיק בכתב תלמוד ופרשנות, עד שאין בידינו כתבי יד מתקופה זו. בדור רש"י, נשכחו רוב הפירושים הישנים, כיון שנחרבו הישיבות המרכזיות של וורמיה ומגנצה, וניספו בעלי המסורה בגזירות. ועוד, פירוש רש"י היה כה משוכלל ומקיף עד שהאפיל על חיבורי ה"קונטרסים" הקדמונים, ולא נותר ביקוש להעתיקם, פרט למסכתות ופרקי ש"ס שאין עליהם רש"י, כגון מסכת נזיר ופרקים מבבא בתרא. דוקא באותם מקומות, נשמרו פירושי ישיבות וורמיה ומגנצה, שקדמו לרש"י.

לעומת זאת, בארצות המזרח, כאשר הגיעו חיבורי קונטרסים קדומים אלה, סמוך לזמן חיבורם, המשיכו להעתיקם למשך כמאה שנה, עד דור הרמב"ם, כאשר הגיעו גם לשם עותקי פירוש רש"י². קונטרסים אלו שנעתקו במזרח, נשמרו בגניזה הקהירית, והגיעו לידי בני דורנו, ועתה ניתן לחבר גיליון לגיליון, דף לדף, ולבנות מחדש את האוצר הגנוז מעתיקי חכמינו. כך זכינו למצוא שני עותקים של קונטרס מפירוש לאחד מחכמי צרפת הקדמונים לרובה ש למסכת ביצה.

בסוף אחד מכתבי היד של הפירוש לביצה שלפנינו, נמצאת חתימת הסופר, המעיד שסיים את העתקתו בשנת אלף תל"ב לשטרות, היינו ד' תתפ"ב, כלומר בדור הסמוך לאחר פטירת רש"י והרי"ף. גם העותק השני, הכתוב בכתב סופר על קלף, כתוב בסגנון המוכר לכתביה באותה תקופה.

זמנו ומקומו של המחבר

אין לפנינו מספיק ידיעות כדי להגיע לזיהוי ודאי של המחבר, אך אנו יודעים שמקומו צרפת, שכן הוא מתרגם ללעז צרפתי³, ותקופתו, על פי סגנונו, בדורות שלפני רש"י. אופי הספר, המכיל פירושים פשוטים וציוני גירסאות מדויקות, מתאים למה שידוע לנו על "ספר ר' יצחק בר' מנחם הגדול"⁴, אחד מקדמוני צרפת (תחילת המאה התשיעית לספה"ע), המוזכר בכמה מקומות ברש"י ובראשונים אחרים⁵.

השפעת הקונטרס על פירוש רש"י

לעתים אנו רואים ברש"י פירושים שייטכן שלא חידש משכלו, אלא מוכרחים לומר שקיבלם במסורת משרשרת דורות החכמים שקדמו לו עד לחכמי בבל עורכי התלמוד, כגון תרגומי מלים ודברי הוואי של חיים בבבל וארץ ישראל בתקופה העתיקה.

על פי השוואה לפירוש זה שלפנינו, אנו מוצאים שרבים מלשונות המיוחדות שברש"י קרובות הן לקונטרס, עד שניתן לומר שלפנינו אחד ממקורות המסורת הפרשנית העתיקה עליו התבסס רש"י⁶. אולם לא ניתן להוכיח בוודאות שהפירוש הזה היה לפניו. יש מקומות שבהן רש"י לא מודע לפרוש או התרגום המופיע כאן, או שמתעלם ממנו באופן שיטתי⁷.

כמו כן מצאנו בקונטרסים אלו פירושים הדומים לנמצא בפירושו של ר' חננאל⁸. אולם אין במקומות אלו דמיון מילולי, כפי שנמצא בפירושים המקבילים לפירוש רש"י, וניתן לומר שכיון לדעת ר"ח. אולי רמז נוסף לעתיקותו של המחבר, בפירושו למשנה ד: זה צריך הוא לפרש ש"נייר" הוא חומר עשוי מעשב, מה שאין כן ברש"י שם. כידוע, בדורות שלפני רש"י באירופה, הנייר היה חומר לא נפוץ, ולפיכך, לא מוכר וטעון הסבר.

1 [המאירי, מבוא למס' אבות \("סדר הקבלה"\)](#), הוצאת רש"י הבלין תשנ"ב עמ' 126-127. וראה מקורות שרשם רש"י הבלין שם.

2 ראה י' תא שמע, 'על פירוש רבינו גרשום', [קרית ספר נג \(1978\)](#), עמ' 362.

3 עצם הביטוי לעז הוא כסגנון חכמי אירופה, ולא כלשון הגאונים: "לשון ישמעאל, לשון טיאי, לשון ערב, לשון פרס".

4 בלשון זה בראב"י ח"א נדה סי' קפה.

5 ראה תאור החיבור ע"י א' גרוסמן, חכמי צרפת הראשונים, תשנ"ה, עמ' 113.

6 ראה פירושים כאן למשנה א: ה, ב, כב; ו, ב, דילועין; ט, ב, מי קתני; י, א, המת; יא, א, עלי; יד, א, מאיטעמא; שם נבוחי; טו, א, נמטא; שם צררי; טו, ב, אדיר; כז, א, גמר; שם אשלי; משנה ד: ו, ל, א, ארזי; לב, ב, אין לו; שם א"ל רבינא; לו, ב, בצוציתא; לז, א, רשות. ויש לציין כז, א, אשלי, שם רש"י מפרש כפי שנמצא כאן, בניגוד לפירוש שבערוך.

7 ראה פירושים למשנה א: ב; ז, ב, מברא; יד, ב, דקליף; טו, א, ערדילין; טו, א, סיכי; טו, ב, שמא; טז, א, מידי; כט, א, כלי; כט, ב, אין שונין; שם תני; לט, א, עבה.

8 ה, ב, מיכדי; י, א, המת; טו, ב, יטע; כא, א, כלי.

מאפייני הקונטרס

סגנון הפירוש הוא כסגנונם של פירושי הגאונים האחרונים, שהחלו לכתוב פירושים לש"ס, כמו ר' האי גאון, וראשוני הפרשנים שמחוץ לבבל שהלכו בעקבותם כמו ר' חננאל ור' נסים. שלא כבקונטרסים מרשי ואילך, אין בפירושים אלה "דיבורי המתחיל", אלא הערות קצרות השוטפות עם לשון הגמרא⁹. ונראה שנאמרו באותה "שמועה" יחד עם הגמרא, והתלמידים רשמו בקונטרסיהם רק את דברי הרב שנוספו על התלמוד. מכיון שהתלמוד עצמו עדיין המשיך להימסר, בעיקר בעל פה, מחברי הקונטרסים רשמו את כל משפט ההקשר שבלשון התלמוד, אחרת תאבד המשמעות של התוספת הפרשנית.

ראשיתה של הספרות הפרשנית ש"מחוץ" לתלמוד החלה באמצע תקופת הגאונים, מאות שנים קודם לרבינו חננאל. אלא כאן כתיבת הפרשנות היתה במסגרת תשובות הגאונים¹⁰. לרוב, השואלים לא היו לפנייהם מסורת תלמודית, לא בעל פה ולא בספר, כי אם ספרי הלכות בלבד. ואם היו להם ידיעות תלמודיות, לא היה תלמוד סדור בפניהם. לכן מוטל על המשיב להציג את הטקסט התלמודי יחד עם מעט שכלולי לשון שיאפשרו את ההרצאה הרצופה והברורה, כדי שהקורא, יהיה מסוגל להבין את מהלך השקלא וטריא. טיפוס נוסף של ספרות זה, הוא פרשנות שנועדה לעשות סדר בסוגיות קשות במיוחד, שבהן הדיון התלמודי המקורי מפותל ומסובך¹¹. הקונטרס שלפנינו משקף שלב מפותח יותר, בו הגאון או הפרשן מתבקש להציג מסכת שלמה, או במקרה שלנו, שתי מסכתות (כפי שנודע מהחתימה). מצאנו שספרות פרשנות ראשונית זו מכונה "תלמוד ופירושה"¹².

בפירושים הקדמונים, תפקידו של הגאון הוא להרצות את התלמוד (או החלקים ממנו שנוגעים להלכה) עם תוספת פרשנות ומילות קישור, המאפשרים את שטף הלימוד. בתפקיד זה, המחבר שלנו מציע לפעמים לשון חילופית לזו המצוי בתלמוד.

לדוגמא בסוף דף לה, ב: איתמר אביי אמר מתני' היינו טעמא, במקום הצעת המאמר בתלמוד: וטעמא מאי, אביי אמר ...

בסוף כו, ב המיר צריכא שבנוסח המצוי, להכא במאי עסיקי'.

בדף ז, ב הומר אימא סיפא שבכל נוסחאות הגמרא, לוהדר תני. לעיתים המחבר משלים מלים בודדות לצורך שיטפא דסוגיא (כגון כו, ב היכי דמי).

כשהגמרא מתרצת סתירה על ידי חילוק לצדדין, בלשון סתום (כגון הא... והא... הכא... התם), מוטל על המחבר לפרט את צדדי החילוק (כגון טז, א מילתא)

מאחר שהפעילות הספרותית האחרונה של עריכת התלמוד היא השלמת מילות קישור של מאמרי הסוגיא, ניתן לומר שהפרשנות הראשונית של הגאונים, כפי שנמצאת כאן, אינה אלא ההמשך הטבעי והרצוף של פעילות זו. ספרי הקונטרסים אלו היו נתפסים כהמשך ההתפתחות של התלמוד עצמה, אילולא כך שהקונטרס הוא בכתב, בעוד שמסורת התלמוד בשיבות, היתה עדיין בעל פה. על כן לפנינו נקודת מעבר בראשית תולדות התפתחות הפירושים שמחוץ לתלמוד. עד עתה, שכלולי הנוסח האחרונים, עוד צורפו לגוף התלמוד. מכאן ואילך הספרות הפרשנית נמסרה בנפרד - בכתב ולפיכך נחשבה "מחוץ" לתלמוד (וממילא התלמוד עצמו, כולל לשונות הקישור שבו, התקרב לנוסח סופי ומוצק). הפירוש שלנו קדום כל כך עד שלשונות המקשרות את חלקי הסוגיא (כגון בדוגמאות שהבאנו לעיל) טרם נמסרו לנוסח אחיד, כתוב בעט ברזל בצפון שמיר. לפיכך אנו מוצאים מקרים רבים שלשון המופיע כאן כתוספת פרשנית, חלופה פרשנית או השלמת לשון, נמצא בלשון גוף הגמרא, באחד או שתיים מתוך שבעת נוסחאות המסכת שבכתב יד¹³.

9 על המעבר לשיטת ה"דיבור המתחיל" בידי רש"י ראה תא-שמע, דרכו של רש"י בפירושו לתלמוד הבבלי, ירושלים תש"ס, עמ' 39-42.

10 המאירי שם, עמ' 122. וראה לדוגמא קטע גניזה בבודפשט [DKG 193](#) פורסם ע"י מ' ווייס, ספר [לכבוד ל' בלאוי](#), בודפשט 1927, עמ' 77-93. אוקספורד [בודלי 17, 2835](#) פורסם [בחשובות הגאונים אסף תרפ"ט ס"ב כט](#).

11 ראה דוגמא, הביאור לפסחים סוף פרק א שפירסם ש' אברמסון, סיני קטו, קכג-קלז. ענף זה של הספרות הגיע להתפתחותה בחיבורו של ר' נסים גאון ["מפתח למנעולי התלמוד"](#).

12 ביטוי זה נלקח מהעדות הראשונה על בקשה לספרות פרשנית כתובה, באיגרת המתוארכת משנת דתשי"ב, המעידה על הקשר בין יהודי ספרד לשיבת פומבדיתא "בימי אדוננו מרנא ורבנא פלטי ראש הישיבה (פומבדיתא 858-842 לספ"ה)", שלחו לכתוב להם תלמוד ופירושו, וצוה וכתב להם". מוזכר ע"י א' קאולי, JQR OS 18, עמ' 402, וגם ע"י ש' [אסף, תקופת הגאונים וספרותה](#) עמ' קל"ח. ראה ש' [גויטיין, A Mediterranean Society](#) ח"ה עמ' 505. וראה במכתב מהגניזה על תפקידו של מלמד, שפרסם א' שייבר, ספונות ה תשכ"א, עמ' תס"ו ר' יהודה המלמד יבא אתי בכל יום אל בית הכנסת ויראה בפתרונים ובמקרא". דוגמה לספר תלמוד כגון זה, המצרך באופן שוטף באותו טקסט, תלמוד עם פירושים קצרים (בכותרת "פיי") נמצא בכ"י ספרדי מהגניזה שבניו יורק, ביהמ"ל אוסף אדלר 8, 3219. וראה דברי ש' אברמסון, רבנו ברוך ב"ר שמואל הספרדי, [ספר השנה למדעי יהדות אוניב. בר-אילן, תשנ"ה עמ' 18](#), ושם עמ' 20 לגבי פירוש ר' שלמה בן היתום למו"ק.

13 לצורך המחקרים בנוסחאות התלמוד כאן, נעזרתי במחברות הרושמות את כל נוסחאות כתבי היד ודפוסים ראשונים של התלמוד, שנרשמו במשך כחמישים שנה ע"י צוות מכון התלמוד הישראלי השלם של יד הרב הרצוג. תודתי להנהלת המכון

גירסאות

ביותר מעשרים מאמרים, המחבר אינו מוסיף פרשנות או מחליף תיבה אלא מציין את הנוסח הנכון. בדרך כלל בלשון "הכי גרסין". וכן בדרך כלל, ניתן לזהות באחד או שנים מכתבי היד של הגמרא, את הנוסח שממנו נשמר המחבר¹⁴. אך לעיתים כל הנוסחאות שלפנינו משקפים כבר את הגירסא המתוקנת¹⁵. מתוך חרם של רבינו גרשום המוזכר במבוא לספר הישר לר' תם, אנו רואים שבדורות ראשונים אלה, חל מאמץ לשמר גירסא אחידה, למרות שעיקר מסירת הש"ס היתה עדיין בעל פה.

כתב יד א

מכ"י זה, הכתוב על נייר, שרדו שלשה גליונות, היינו 12 עמודים. הגליון הראשון נמצא בקמברידג' T-S F4, 116 והוא מכיל את סוף הפירוש למשניות של ביצה פרק א, והפירוש לגמרא שם ב, א-ח, ב. שני הגליונות האחרים הם רצף של ארבעה דפים האחרונים של הקונטרס, אוקספורד Heb. d. 58 fols. 22-21 (בקטלוג 5, 2658) וזוג הדפים החסרים ביניהם, הנמצאים בקמברידג' T-S AS 95, 153. דפים אלו כוללים פירוש מדף כו סוף עמוד א עד סוף המסכת (מ, ב), היינו פרקים ג-ה. בסוף כה"י חתום: איסתימו להו תרי מסכתות ברח[מי] שמים לילי רביעי ב' בשבט ש[נת] אתל"ב לשטרות (1121). הדפים קרוצים בקצוות, במידות שונות. הם כתובים בכתיבה מזרחית מרובעת למחצה בלתי מקצועית, ללא שרטוט וסרגול.

כתב יד ק

מכ"י זה, הכתוב על קלף שרדו שש וחצי גליונות (13 עמודים). אוקספורד בודלי 2671, 10 היינו (Heb. d. 54 fols. 64-65). העמוד הראשון שם מסוף מסכת חגיגה פרק ב. בעמוד השני תחילת המסכת, תחת הכותרת "יום טוב", עד ג, ב. בדף השני (65), קטע מדף ח, ב-יא, א. (2) המשכו, סמוך אחריו, נמצא בקמברידג' T-S 10F3, 3 זוג דפים רצופים, כולל יא-ז, ב. (3-4) קמברידג' 66, T-S F1(1) (בסרט המצולם מספרו בטעות 65). הדף הראשון כו, ב-כט, א וסמוך אחריו, הדף הראשון של הזוג קמברידג' 9, T-S F3. מהדף הזה שרד רק פינה עליונה-פנימית, מדף כט, אבול, א. הדף השני שם הוא מסוף פירוש המשנה לפרק ה, ומתחילת הגמרא שם (לה, ב-לז, א). סמוך אחריו הוא הדף השני שב66, T-S F1(1) כולל משם עד לט, ב. (5) שם T-S F3, 40 ממסכת סוכה כה פרקים ב-ג נעתק גם הלכות גדולות סדר רביעית של תורה, אולי כהקדמה לפרק לולב הגזול. (6) זוג דפים באוקספורד 2680, 21 היינו Heb. d. 34 fols. 113-114 ממסכת ראש השנה, ג, ב-ה, א ושם יז, א-כ, א. ועוד דף סמוך אחריו הנמצא בקמברידג' T-S NS288, 56 המגיע עד דף כב, א שם. (7) קמברידג' 45, T-S F2(1) דף מתחילת מס' חגיגה. ומהמשכו באוקספורד בודלי 2671, 10 דף 65. יש לציין שבפירוש לראש השנה ראה עתה עבודתו של וורן קיי קובץ: "טור פירוש גאונים" נראה משם שמאפייני הפירוש זההים לפרוש זה לביצה! וסוכה אין את כל המאפיינים הבולטים שהנמצאים בפירוש לביצה, ושם במסכתות הללו נעתקו קונטרסים אחרים, גם הם עתיקים מאוד. כ"ק נכתב על ידי סופר מקצועי באותיות מרובעות יפות, 27-31 שורות לעמוד. כל הדפים פגומים, במידות שונות.

בין שני כתבי היד שינויים רבים, ומשלימים זה את זה במקומות הרבים שנחסרו בשיבושי העתקה על פי הדומות (כגון מאמרים שלמים בדף ג, ב כל שדרכה). שני העותקים אינם קרובים זה לזה, אלא נעתקו ממקורות שונים, קדומים עוד יותר. כפילות הקונטרס מאפשרת לנו מבט על טקסט פעיל, בשלבים שונים של עריכה

שהרשו לי לעיין במחברות. חלופי לשון פרשניים: ד, א רב; כו, ב פולין; כז, א אמרו; משנה ה: ג; לה, ב דילמא. הוספות והשלמות לשון: ג, ב אלא; ד, א ה"ק; שם רב אשי; ז, ב השוחט; ח, ב אמר רבא; ט, ב מי קתני; יד, ב אבל פסולת; כז, א אמר אבוי; כח, א א"ל אבוי; לג, א למימא; לה, ב א"נ אידך; לז, ב שנים; לט, א והתניא. ניתן היה לומר בכל אלה שהמחבר מעתיק את הנוסח הגמרא שלפניו, ולא מוסיף לו או ממיר את לשונו, אך הסיכוי לכך קלוש, מכיון שכולם מדוברים באחד או שנים מתוך שבע עדי נוסח, כאשר אין כ"י אחד שבאופן עקבי קרוב ללשון המחבר יותר מהאחרים. ויש לציין, שאפשר שסוגיא סתמאית שבדף לג ראש ע"א אינו לפניו (ראה שם: וכן הדלת וכו'). ראה גם לא, ב בקופיץ, אפשר שהלינשא בתרא "איכא דמתני וכו'", אינו קיים לפני המחבר, כפי שאינו בה"ג א 384. 14 ג, ב רבינא; ט, ב א"ר יהודה; שם ממאי; יא, א א"ר מתנה; יב, ב למחר; יג, ב מקלפי; לג, א ת"ר; לז, א אטו; לח, א יהא. ואולי גם י, א הא איתמר. 15 טז, ב לפי; כו, ב אלא, ואולי גם לז, ב והתנן.

והתפתחות. לדוגמא, המאמר שבדף ח,ב ותסתיים מופיע בכי"ק בלשון משופר ומיושר יותר מאשר בכי"א. ובכל זאת יש בו מסורות שלא הגיעו לכי"א, כגון ניקוד מילים נדירות. אולם, שני כתבי היד מספיק קרובים עד שיש בין שניהם מעט טעויות משותפות¹⁶.

שני העותקים שומרים על צורות כתיב עתיקות, כגון: לילי; חייה (מעודכן בכי"ק: חייא); אטליס\איטלין; מור (מעודכן בכי"ק: מר); פם פדית' (מעודכן בכי"ק: פומבדיתא). ריבוי השימוש באות י' לציין תנועת צרה (בכי"א רבים המקומות שהי' נוספה בהגהה). כמו כן כתבי היד שומרים על הסגנון העתיק של קיצור מילים סמוכות כגון אפעלגב (כי"ק); ושל-... (כי"א); אחרכך (כי"א).

הוראות קריאה:

מילות הש"ס, על פי רוב כתבי היד, כתובים באות "פרנקרול". מילות הפרשנות באות "דוד". היכן שחסר מהקונטרס מחמת פגימת הדרך, ההשלמה תופיעה בסוגרים מרובעים []. הפנים הוא בדרך כלל כי"א, אלא אם כן צויין אחרת. לרוב, השלמה זו נעשתה על פי המקביל בכי"ק. במקרה שחסר בשני המקורות, השלמנו רק אם המילים החסרות ידועות. היכן שלא ניתן להשלים, המילים החסרים מסומנות בשלש נקודות, וחלקי מילים בנקודותיים:..

(משנה א: ה) עלי¹⁹ [בוכאנא, כגון אם תכתוש את האויל בתוך הריפות בעלי לא תסור מעליו אולתו²⁰.
הריפות דייסא²¹].

[התריסין שעומד ב]פני השולחני ומסדר על[ו] כל מה שרוצה למכור.

(משנה א: ז) [דרך דתבלין²². מלח מדוכין במדוך של אבן. עץ הפרור תרווד.

(משנה א: ח) תמחוי קערה [גדולה ש]מנערין בה את הקדירה וממנה מחלקין לכל בני הסעוד[ה].

סליק פירקא דמתני'

(ב, א) אי אמ' רב נחמן הכי בית שמי כר' שמעון ובית הלל כר' יהודה, [וה]תנן[ן] בית שמי אומ' מגביהין מעל השולחן עצמות וקליפין דלית [להו] מוקצה, ואמ' רב נחמן אנו אין לנו אלא בית שמי כר' יהודה כלומי²³ שמהפך דברי תנא קמא

(ג, א) ר' יהודה אומ' אם ליקטן לאוכלן אף על פי כן היוצא מהן מותר.

כלומר מתנה אדם על הכלכלה²⁴ של פירות דטבל ואמ' אם היום חול תהא זו תרומה על זה אם היום קודש אין בדברי כלום, וכן אומ' למחר ואוכלה.

מדקאמרמי להו אהדידי²⁵ שמע מנא חדא גזירה²⁶ הוא.

(ג, ב) רבינא ברה דרב עולא אמ' הכא בתרנגולת העומדת לגדל ביצים [עסיקין] ור' יהודה לטעמיה דאית ליה מוק[צה] הכי גרסינן²⁷. ומשום הכי אמר תאכל בראשון ולא בשיני.

וספיקא אסור [...] ביום טוב] ספיק נולדה מערב יום טוב.

אלא לרב יוסף ולרב יצחק דאמ' משו[ם]²⁸ [גזיר]ה ספיקא דרבנן הוא ולקולא, ספיק טריפה דאוריתא.

²⁹ כל שדרכה [לימנות פירוש כל שדרכו לימנות כגון ענבים שמכניסין אותן לגת ודורכין אותן וממלאין ב' או³⁰ לחביות, אינמי עשבים המפוזרין בשדה ועושין אותן חבילות חבילות ומונין לאחרכן החבילות.

את שדרכו למנות כגון איגוזי פרך ורימוני בדן, וביצים.

(³¹ את שיש לו מתירין כגון ביצה ספק נולדה היום או לא, יש לו מתירין, למחר מותרת באכילה בעף, לא באטיל, אין לו מתירין ספק טריפה, בטיל ברוב)

שיניו דלא בטיל, אפילו ביצה שמונין אותה בשעה שמוכרה.

את שדרכה [לימנות שאי אפשר כלל לא במידה ולא במשקל אלא במ[ניין אבל] ביצים איפשר ששובר אותן [ומוכר ומודד] ועל כן דרך אופה ש[ש]... ת[ן]³² בלא חשבון ומודד שלא יאבד את תבשילו.

ידלקו³³ חילפי ק[ולסי קלח] יעלו את שדרכו לימנות³⁴ שנאמר פן תיקדש דמקדש³⁵ לר' מאיר [...]

17 הדרך פגום מלמעלה. השלמנו ע"פ כ"ק, שבאוקספורד בודלי [2671, 10](#) דף 64 צד ב, תחת הכותרת "יום טוב". בצד א, הפירוש לסוף מסכת חגיגה.

18 שלא כפירוש רש"י, שלכאורה, אם היה לו מילה נרדפת בעברית לא היה נאלץ ללעז.

19 כסדר המשנה בירושלמי, כ"י מינכן, ובה"ג ורי"ף. הסדר במשניות עתיקות מטפסי ארץ-ישראל (כ"י קופמן, פרמה) "העלי" אחרי "התריסין", וכן ברמב"ם.

20 משלי כז: כב.

21 השוה רש"י במשלי שם, ובשמואל ב יז: יט.

22 כאן המחבר מפרש את דברי בית הלל "נדוכין כדרכן", והמחבר, כדרכו, מפרט את הנושא הסתום.

23 בכ"ק בטעות נחסר מכאן עד לאחר "כלומר" הבא, מחמת הדומות.

24 כך הנוסח בכל כ"י של הש"ס.

25 כך בש"ס כ"י מינכן, בכל שאר הנוסחאות: להדי.

26 הנוסח המצוי: "חדא טעמא". לכך נראה שאין כאן שנוי נוסח הגמרא, אלא חלופה פרשנית מפי המחבר.

27 אכן כך בכל כ"י הש"ס לפנינו, פרט לכ"י אוקספורד "לטעמיה משום מוקצה".

28 התיבה "משום" אינה ברוב נוסחאות הש"ס, ואפשר שהיא הוספת המחבר, כדרכו.

29 כל הפירוש מכאן עד ד"ה "שינינו" חסר בכ"א. ואפשר שהוא שיבוש מחמת הדומות, ואפשר שהיא הוספה, שהשתלה בנוסח שבכ"ק ממקור אחר. ראה בהמשך.

30 שני תיבות אלה מסומנות בכה"י. ואפשר שכוונת המגיהה למחוק, ואפשר שצ"ל "ב' או ג'..."

31 גם מאמר זה אינו בכ"א. ולא שייך לכאן אלא לעיל, בתחילת הסוגיא, לפני ד"ה כל שדרכה. ואפשר שהיא הוספה מהגליון, שהושלת שלא במקומו. בכ"ק הוא מסומן בשלש נקודות בתחילתו ובסופו.

32 חסר מחמת פגימת הדרך בשני כ"י. ועל פי משקל המשפט ניתן להשלים "ששובר אותן..."

33 בכ"ק תיבה זו מנוקדת: י' צרה, ד' שוה, ל' פתח.

34 עד כאן במקביל בכ"ק, הדרך הראשון של אוקספורד [2671, 10](#) (דף 65). המשכו (דף 64), לאחר חיסור של דף, לקמן ח.ב.

[אמר רב] פפא לעולם ספיק טריפה, ודקא קשיא לך [...] ומבטל ברובה, האי תנא³⁶ [בל] טרא קציעות [...] אפילו איסורו דרבנן לא בטיל כגון תרומ[ת] [...] דרבנן ואפילו הכי לא בטיל וכל שכן ספיק [דאורייתא...] בטיל.

עיגול חררה של תאנים כעין גבינה, ודרך [...] של תרומה ואינו יודע באיזה עיגול דרסה.

(ד, א) ר' מאיר [אומר ר' אליעזר אומר רואין] את העליונות שהן [...] ³⁷ [...] כאילו הן פרוודות. ..

קמברידג' T-S F4, 116 דף א צד ב

³⁸ [...] שבפי העיגול דהאי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי.

ר' יהודה אומר ר' אליעזר אומר אם יש שם מאה פומין יעלו ואם לאו הפומים אסורין והשולים מותרין, ר' יהושע אומר אפילו יש שם שלש מאות פומין לא יעלו דכל דבר שאין לו³⁹ מתירין לא בטיל⁴⁰. וכן דרך להניח תאנים בחבית להצניע לקיום, או בכוורת, ואין עושין מהן עיגולין.

דרסה בעינו⁴¹ ואינו יודע באיזה עיגול דרסה דברי הכל יעלו. דברי הכל, היינו פלוגתיהו.

הכי קאמ' דרסה בעיגול ואינו יודע באי זה מקום שלעיוגול⁴² דרסה או בפיה או בשוליה או לצפניה או לדרומיה דברי הכל יעלו בליטרא תחתונות דאינן כעין⁴³ כזה שדרס בפי עיגול דאיתיה בעין אלא שאין ידוע באיזה עיגול דרסה.

רב אשי אמר לעולם ספיק יום טוב ספיק חול, ודקא קשיא לך⁴⁴ לרב יוסף ולר' יצחק דאמרי משום משקין שבו ומשום פירות הנושרין, ספיקא דרבנן הוא, ולקולא, אמאי⁴⁵ כולם אסורות, כגון דהוה ליה דבר שיש לו מתירין אף על גב דאיסורא דרבנן הוא אמרינן ולחומרא דלא בטיל.

אפרוח וקליפה גוזמא דקליפה דלאו בת אכילה היא הכא נמי תאכל היא ואימה גוזמא [...] דעומדת לאכילה פשיטא דשריא.

האמר רב הלכה כארבעה זקנים [...] שבת ויום טוב שתי קדושות הן במסכת עירובין⁴⁶.

רב לית להו⁴⁷ [דר] בה דאמ' אין שבת מכינה ליום טוב⁴⁸.

עדיין היא מחלוקת דאמרי [...] יום] טוב שחל להיות בשבת עסיקי' ומשום הכנה.

מהו לאטמוניה⁴⁹ [...] לן בשבת אמ' ליה אפילו ר' יוחנן לא קא שרי אלא למחר אבל [ביומיה ל]א לטלטל

דתניא⁵⁰ אחת ביצה שנולדה ביום טוב⁵¹ וגו'.

רב לא מוקים [...] להורות מיום טוב לחבירו⁵² שמא יהא טרוד ממנו.

(ד, ב) כי אתא [למחר א"ל] איכנו השתא] אשתלאי אמרי לך רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן [...] לך וגו' אתו

לאיקלקולי דהא אמר רב⁵³ הלכתא [כוותיה דרב בהני תלת בין ל]קולא בין לחומרא.

הכי גרסינן איכו השתא [אשתלאי ואמרי לך רב ו]ר' יוחנן הלכה כר' יוחנן והאמר רבין⁵⁴ הלכתא כוותיה [...] ...

[מ]מר לאכל היום עד למחר.

אין מבטלין איסור [לכתחלה ...] תרומה בחולין כדי לבטלה אילו בטלו כותייה⁵⁵ [...]

35 דברים כב:ט. וכדדריש מיניה חזקיה (קידושין נו,ב ובירושלמי כלאים ח:א ר' חנינא) תוקד אש.

36 כך הנוסח בכ"י מינכן וגניזה אוסף אדלר 3212, בכל השאר: "האי תנא תנא"

37 ניתן להשלים: שהן שלתרומה..

38 לאחר חיסור של כמה שורות, מפרש כאן את דברי ר' יהושע אליבא דר' מאיר, דאמר אם אין מאה היתר כנגד האיסור,

מחשבין הפומין לחוד והשוליים לחוד.

39 אולי צ"ל: "שיש לו".

40 ראה בפירושו ר"ח, דדמיה לביצה טרפה בסוגייתינו, משמע, כיון שאין לו מתירין. ושלא כפירוש רש"י מטעם דבר שיש בו

מניין.

⁴¹ כך בכ"י, ואולי נפלה טעות העתקה וצ"ל "בעיגול" כבכל נוסחאות הש"ס.

42 בש"ס כ"י אוקספורד התיבה "של" היא בלשון הגמ'.

43 אולי צ"ל: "בעין", כבהמשך המשפט, וכבתחילתו.

44 בש"ס שבקטע גניזה קמברידג' T-S NS 329, 854 שלש תיבות אלו הן בלשון הגמרא.

45 בלשון הגמרא בקטע הנ"ל.

46 עירובין לח,ב.

47 אולי צ"ל "אית להו" כבכל הנוסחאות שלפנינו, וכן משמע בר"ח.

48 לעיל ב,ב.

49 האות "ה" שבסוף התיבה לא ברורה, ואפשר שנמחקה. כתיבה זו דומה לנוסח שבכ"י לונדון "לאטמוניהו".

50 כך הנוסח בכל כ"י.

51 כך סדר הברייתא בכ"י אוקספורד בלבד.

52 לשון הגמרא בעברית, כבקטע גניזה קמברידג' T-S NS 329, 731 (מאותו כ"י של קטע הגניזה הנ"ל).

53 בכל נוסחאות הש"ס שלפנינו: רבא.

54 אולי צ"ל "רבא" כבכל הנוסחאות.

55 ע"פ משנה תרומה ה:ט.

תניא נמי הכי דבענ[ין] ביעור מחלוקת. לא יראה לך שאור לא יראה לך חמץ⁶⁸ דהינו ביעור זו היא המחלוקת שבין בית שמי ובין בית הלל. השוחט משמע דיעבד והדר תני בית הלל או' לא ישחוט מכלל דבית שמי⁶⁹ [...] ישחוט לכתחילה⁷⁰ הא לא קשיא לא ישחוט ואם שחט לא יכנסה קאמ' מכלל דתנא קאמא אי שחט דיעבד יכסה. אימא ס'נפא ו'מודים שאם שחט מכלל דרישא לכתחילה⁷¹ הוא. אמר רבא הכי קאמ' השוחט שבא⁷² לימלך כיצד או' לו, בית שמי או' לו לך⁷³ שחוט ח'פור ו'כסא הכי גרסינן. רבא סבר אי איכא עפר למטה [מוכן] מבעוד יום [ש]וחט וחופר לצורך [היו] דאי ליכא עפר מוכן [למטה] מבעוד יום לא, ח'יישינן דילמא [לאחר] חפירה ממליך ולא שחט והוי חפירה מלמט[ה] ש'לא לצורך וא[ס]ירי. אדרבה הא צריכה⁷⁴ אי לא ש'רית [לחפור ו]ליתן למטה לא שחט וממנע משמחת יום טוב. (ח,ב) ותיסתיים דרבא הוא דאמ' כוי הרי הוא כי צואה שאם הכניס עפר לכסות בו צואה מותר לכסות דם כוי, מדאמר⁷⁵ רבא הכניס עפר לכסות ספיק צואה⁷⁶ מותר [לכסות בו] דם שהוא וודאי [דכיון דדעתו לספק, כל שכן דעתו לוודאי⁷⁷], דם ציפור וודאי אסיר לכסות בו ספיק א'למא צואת ספיק הוא ככוי⁷⁸. מאן דחזי דמכסה דם כוי בחול אמר. אוקספורד 10, 2671 דף ב צד א מספיקא אמרו ליה רבנן טרח⁷⁹ וכסי ולא אתי להתיר חלבו. לא שנו שהשוחט בהמה חיה ועוף ונתערבו דמם חייב לכסות אלא שאין יכול לכסות בדקירה אחת דכי עביד ב' דקירות הוי חדא לצורך בהמה, דאין חייב לכסותו והוי מלאכה, אבל יכול לכסותו בדקירה אחת חייב לכסות, דלצורך חיה הוא, דאי איפשר לכסות בלא דקירה אחת. אמר רבא שחט צפור מערב יום טוב אין מכסין דמו⁸⁰ ביום טוב דכיון דשחט הוא מותר לאוכלו בלא כיסוי, אינו צורך יום טוב. (ט,א) גילגל עיסה מערב יום טוב מפריש חלתה ביום טוב דכיון דאסור לאוכלה אלא אם כן מפריש חלתה⁸¹, צורך יום וטוב הוא. אבזה דשמואל אמר אפילו גילגל עיסה מערב יום טוב אין מפריש ממנה חלה ביום טוב דהוה ליה תיקון מאכל⁸² שאי איפשר לעשות מערב יום טוב, דאפילו ל' יהודה דאמר לכם לכל צורככם⁸³ אסור לתקן. לימא פליגא דשמואל אדאבזה דשמואל דאמר שמואל חלת בחוצה⁸⁴ לארץ אוכל והולך ואחר כך מפריש אלמא הפרשה חלה לא מתקן לה, דהא איפשר לאכול בלא חלה. אמר רבא מי לא מודי שמואל שאם קרא עליה שם חלה שאומר כל העיסה לדרום הכא נמי כיון שמברך עליה אוסר כל העיסה וכשמפרישה קא מתקן לה ומשום הכי קאמ' אין מפרישין חלתה ביום טוב דקא מתקן לה. מי שנשרו כליו בדרך מהלך ואינו חושש שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם⁸⁵.

⁶⁸ שמות יג: בסדר הפוך מהמקרא, אלא כך ברוב נוסחאות הש"ס.
⁶⁹ וכן בר"ח, ע"פ המשנה. וכן נוסח הש"ס בקטע גניזה ספרייה הבריטית [Or. 5558H, 40b](#) בכל השאר: תנא קמא.
⁷⁰ בש"ס כ"י מינכן ולונדון תיבה פרשנית זו נמצאת בגוף הגמרא.
⁷¹ וכן הנוסח בר"ח, וברוב נוסחאות הש"ס שבכ"י.
⁷² כך בכ"י מינכן, ולונדון וגניזה (שם), בכל שאר הנוסחאות: ובא.
⁷³ כך הנוסח בכל כ"י של הש"ס.
⁷⁴ נראה שהוא טעות העתקה. וצ"ל "עדיפה". כבכל נוסחאות הש"ס.
⁷⁵ כאן מתחיל השריד הבא מכ"ק, הוא הדף השני (דף 65) מהזוג שבאוקספורד [2671, 10](#).
⁷⁶ כ"ק: לכסות בו צואה שהוא ספק.
⁷⁷ חסר בכ"א, אולי בטעות העתקה מחמת הדומות.
⁷⁸ מכאן חסרים לפחות 6 שורות עד לסוף הדף בכ"א. עד כאן קמברידג' T-S F4, 116. נמשיך על פי כ"ק. שם, במקום המשפט האחרון כאן ("אלמא צואת ספק הוטא ככוי"), לשון משפט המסקנה: תסתיים דרבא הוא דאמר כוי הוא מוכן במחשבה דצואה בו.
⁷⁹ בכל נוסחאות הש"ס: זיל טרח... פרט לכ"י ולונדון דגרסו לשון קצר כדהכא.
⁸⁰ המחבר מפרט לשון הסתום "אותו" הנמצא בכל נוסחאות הגמרא, פרט לכ"י וטיקן [109](#), שם תיבה זו היא בגוף לשון הגמרא.
⁸¹ לאפוקי מהרישא בציפור ללא כיסוי דם, ראה רמב"ן במלחמות ה' "והיינו נמי דקאמר וכו'.."
⁸² משמע, מתקן ממש, דאורייתא, וכן משמע ברא"ה. ולא כפירוש רש"י "דגזור בה רבנן מפני שנראה כמתקן".
⁸³ לקמן כח,ב.
⁸⁴ פגם בהסכמת הלשון, צ"ל חלה בחו"ל, או חלת חו"ל. אך נוסח זה נשמר בכ"י וטיקן [109](#) כאשר בפנים נכתב "תרומה בחו"ל" (כבמקביל בבכורות כז,א), ותיבת "תרומה" מוגהה בין השיטין ל"חלת", כדי להתאימו להקשר הסוגיא כבשאר הנוסחאות, ולא תיקן בהתאם את הנסמך ל"חו"ל".
⁸⁵ משנה שבת כב: ד.

(ט, ב) הכי גרסינן בברייתא⁸⁶ אמר רב⁸⁷ יהודה במה דברים אמורים בסולם של שובך.
אף מודדין בו שיכול לגלגל הסולם ובלבד שלא יעקר כולה מן הארץ.
מי קתני שמוליכין סולם⁸⁸ של שובך, משובך לשובך קתני ולעולם בסולם של עלייה⁸⁹.
תנא קמא דר' דוסא ר' יהודה.

הכי גרסינן כוליה ממאי דילמא עד כאן לא קאמרי בית שמי אלא היכא⁹⁰ דאיכא דקר נעוץ, הא ליכא דקר נעוץ
לא שרו. אי נמי לאו משום שמחת יום טוב שרו בית הלל אלא כול'.
(י, א) למיזגא לישב עליו ולמשכב.

הכי גרסינן אלא אי קשיא הא קשיא בית שמי אומרים אין מסלקין את התריסין ביום טוב ובית הלל מתירין
(אוקספורד 10, 2671 דף ב צד ב) אלמא גבי שמחת יום טוב בית שמאי לחמורא ובית הלל לקולא, ורמינהו השוחט חייה
ועוף ביום טוב בית שמי אומרים יחפור בדקר ויכסה.⁹¹ בשלמא בית שמי אבית שמי לא קשיא, כי שרו בית שמי
היכא דאיכא דקר נעוץ היכא דליכא דקר נעוץ לא, אלא בית הלל אבית הלל קשיא. אמר ר' יוחנן מוחלפת השיטה.

מחלוקת בברוכה⁹² ראשונה ובית שמי אומרים צריך לנענע כדי שיהא מזומן, דאי נמי מימליך ולא שחית
לא מיטלטל מידי דלא חזו ליה, דכיון דניענע מבעוד יום ראוי לטלטל ולהניח.
המת בבית ולו פתחים הרבה שלא טמאים, והעומד באיסקופה כעומד בבית⁹³.
הכי גרסינן הא איתמר עלה אמר רבא⁹⁴ לטהר את הפתחים מיכאן ולהבא.
והא אמרת בית הלל⁹⁵ בעומד ואומר זה וזה אני נוטל סגי אפעלגב דלא ידע בין כחושים לשמנים, וקא מיטלטל
מידי דלא חזי ליה. הני מילי דבדק הגוזלות מערב יום טוב שלא משום הזמנה, וידע אילו כחושים אילו
שמנים, ולמחר נוטל אותן השמינים,
(י, ב) אבל לא ידע אילו כחושים ואילו שמנים לא יטול, דזמנים דמשתכחין אותן שנראין שמינים כראייה
כחושים והשמינים נראין כחושים⁹⁶. וכי שקיל אותן הכחושים שנראין שמינים⁹⁷ והן הכחושים ושביק להו⁹⁸
וקא מיטלטל מידי דלא חזי ליה.

שני גוזלות הואיל ועושין לידדות ואזל ליה חד ופיישו להו תרי.

אבל כיסין מאן דשקל כולוהו שקל.

ב' כיסין כב' גוזלות דמיא.

בגוזלות⁹⁹ מקושרין וכיסין מקושרין עסיק' דכיון דמקושרין אמור רבנן הכל חולין דמאן דשקל תרניהו¹⁰⁰
שקל. אבל גוזלין מותחי¹⁰¹ אהדי היינו דקאמר שני גוזלות הואיל ועשוין לידדות.
ור' כיסין נמי זימנין מרקיב דמתעכל קיטריהי ומאן דשקל שקל הראשון¹⁰².

(יא, א) בדף דאיכא דף בפני שובך. גוזלות דמעלמא אתו ויתבי הכא בדף, והוה רוב וקרוב מעלמא.
במפריחין.

86 הנוסח החילופי היחיד הנמצא בין כ"י התלמוד הוא נרשם בגליון כ"י **לונדון**: ר' אלעזר בן עזריה אומר מטלטלין הסולם
משובך לשובך". כל השאר שמרו על הנוסח כאן.

87 צ"ל רבי, התנא.

88 השלמת הלשון "שמוליכין סולם" נשמר בגוף הגמרא בכ"י לונדון, ובאופן חלקי בדפוסים: סולם.

89 כגירסת רש"י וכפירושו. השוה ר"ח, מעט שונה.

90 לאפוקי מגירסת ר"ח: ודילמא שאני התם דאיכא דקר וכו'. או לאפוקי הנוסח שבכ"י **אוקספורד** שבכלל לא רשם בבא זו.
בכל שאר המקורות גרסינן כדהכא. וראה הערה הבאה, יש שגרסו מאמר זה (של ר' יוחנן) גם לקמן י, א.

91 כנראה המחבר מציין הגירסא כדי להשמר מנוסח חילופי הנמצא בכ"י **מינכן**, **לונדון**, **וטיקן 109**, גניזה **אנטונין 891** נכנס
כאן: א"ר יוחנן מוחלפת השיטה ממאי דילמא עד כאן וכו', כדלעיל ט, ב. ושם גם ציין המחבר לדייק בנוסח.

92 צ"ל: בברכה, ככל הנוסחאות.

93 ראה ר"ח כאן, ורש"י בסוגיא המקבילה שבעירובין סח, א.

94 בחצי מהנוסחאות שבכ"י: רבה, ואין לדייק.

95 כנראה אין זו פירוט לשון סתמי של הסוגיא, שכן הוא בגוף הש"ס ברוב כ"י.

96 כאן צ"ל להפך, וכחושים שמנים, שהרי בבא זו של המשפט כבר פירש.

97 ברוב נוסחאות הש"ס שבכ"י, "שקיל שמנים" בגוף לשון הש"ס.

98 בנוסחאות הש"ס "ושביק וכו'" הוא בבא נפרד, לאחר "אי נמי".

99 בכ"י: ב' גוזלות, משובש ע"פ ההקשר של המשפט הקודם.

100 אולי צ"ל: תרויהו.

101 צ"ל: מנתחי, ונקצר ה-נ'. ברוב נוסחאות ש"ס שבכ"י, : מנתקי. כדהכא רק כ"י **גטינגן** וגניזה אנטונין 891, וכן בר"ח.

102 בכ"י נעתק בטעות: הראשבק.

אידדו¹⁰³.

עלי בוכנא¹⁰⁴.

איכא דאמרי אמר רבא¹⁰⁵ לא נצרכה דאפילו תברא גרמא חדתי דברי הכל מותר מהו דתימא מימלך דלא תבר לבית שמי קאמ'לן¹⁰⁶ דמותר, ולא חיישי בית שמי לאימלוכי.

והתנן¹⁰⁷ בית שמי אומרין (כ"ק: קמברידג' 3, T-S 10F3, דף א צד א) אין מוליכין וכו' אלמא היינו¹⁰⁸ [ג... שבק האי תבשילי קדירה דבעי תבלין.

אין [מולחין את החלבים] ואין מהפכין בהן שיבשו כדי שלא יסרחו¹⁰⁹.
הכי גרסינן [נן] אמר רב מתנה הלכה כר' יהושע, איכא דאמרי אמר רב מתנה אין הלכה כר' [יהושע]¹¹⁰ [...].
[ומאי שנא] מעור לפני הדורסן דשרי,
(יא, ב) התם לא מוכחא מין לתא... למזגא עליה.
מערים ומלח גרמא גרמא [...].

[ש... אני ביום טוב אין מערב¹¹¹ יום טוב לא [...]] שרי קאמ'לן.
מחזירין רטייה במקדש ... נוטלה כדי שלא תהיה חציצה בין ידו לקרבן¹¹² [...].
פותח חביתו במסכת חגיגה¹¹³.

ציר באמצע אינו כב[...].

(יב, א) [...]] לשבת והוצאה אסורה לרשות הרבים.
אלא מעתה דאין [...] הוציא אבנים ואין ראויין לטלטל בבית, בקטן וספ[... מ]יחיב, אלא מדלא
קאמ'פלגי באבנים שמע מינה בהוצאה [...] בבית [...] להוציאה לחוץ.
(יב, ב) אי לא מבשל גיד ביום טוב הוי בן[...].

מתניתין לא ר' יהודה ולא ר' יוסי אלא אחרים הכי [...] שנשחטו מהיום, ובית שמי שרי, דילמא נשחטו [...]
מתירין.
איכא ביניהו טפילה לר' יהודה מוליכין אותן שהו[רמו] יום טוב בטפילה עם אותן שהורמו מהיום
ונשחטו מ[... לאח]רים אין מוליכין.
הכי גרסינן למחר מנפח מיד ליד¹¹⁵ ואוכל אלא לאו[... תני מוללין.
(יג, א) ר' יוסי בר' יהודה דאמר אוכל מהן עראי.
ולר' יוסי בר' יהודה נמי משכחת לה דצריך לתרום דשני מן[לילות ... גמר] מלאכה ואין יכול לאכול עראי
בלא תרומה. ותנן [...] תרומה שאינו זכאי בהרמתה.
אלא מאיזה תרומה [...] דאין זכאי בהרמתה ברוב תרומה כגון גורן מדגן, אבל הכניס שבלין למלילות [...] ונמלך למולל, זכאי הוא בהרמתה ביום טוב.
איסורייתא חבילה, הוא גמר מלאכה, וטבלה.
הכי גרסינן בן לוי שנתנו לו שובלין במעשרותיו ועשה¹¹⁶ אותן גורן, ענבים ועשה אותן יין, זיתים ועשה אותן שמן
מפריש עליהן תרומה ומעשרות¹¹⁷ ונותן לכהן.

103 בכ"י מנוקד: א' חיריק, ד' דגש ופתח, ד' שני דגש חולם.

104 המחבר לא פירש כן במשנה. השוה רש"י שבת עז, ב ד"ה בוכנא.

105 בכל נוסחאות הש"ס: אביי.

106 קא מ[שמע]לן.

107 כך בש"ס כ"י מינכן, בשאר נוסחאות הש"ס: והתניא. והיא תוספתא.

108 כאן הדף פגום בכ"י. המחבר מסביר קשיית הגמרא, שלכאורה טעמא דב"ש משום דחיישי לאימלוכי.

109 השוה רש"י.

110 הלישנא בתרא חסרה בכ"י וטיקן 134. כנראה מזה נשמר המחבר כאשר מציין לדייק בנוסח.

111 נוסח זה נשמר רק בכ"י וטיקן 134. בכל השאר: דערב. בכ"י יש נקודה מתחת למ', ואולי היא סימן להגהה.

112 השוה רש"י.

113 חגיגה כו, א.

114 יש להשלים: עירוב הוצאה.....

115 נוסח אחר נשמר רק בכ"י מינכן: מנפח על יד, וכך בנוסחאות התוספתא ובראשונים כאן (ראה תוסכ"פ עמ' 936).

116 כך נוסח הבריייתא בכ"י מהגניזה, אנטונין 891, ובכ"י אוקספורד: ועשאן. בכל השאר: יעשה. וקשה לדייק בכ"י בין ו' ו-י'.

117 כנוסח זה נמצא רק בכ"י גניזה אנטונין 891, בכל השאר, ובר"ח: תרומת מעשר.

(יג,ב) אבא אלי' בן גומל¹¹⁸.

מקלפא ליה דביתהו כסיכסי בשבת אלא אי איתמר אסיפא איתמר¹¹⁹
כ"ק: קמברידג' 3 T-S 10F3 דף א צד ב

בשבת [...] רישא.
משפקשן¹²⁰ משניטל¹²¹ [...] דלועין, ושלא ניטל פיקס של[הן] [...] הוא גמר מלאכתן. ובצלים [...] גמר
מלאכתן. והמעמיד ערוגות¹²² [...] מלאכת מחשבת אסור[ה] תורה שמתכוין למלאכה¹²³ [...]

(יד,א) כיון דמשני אפילו גודל¹²⁴ אכולהו.

[מאי] טעמ' רב הונא ורב חסדא חד [...] ומיבעי לדוכה מאיתמול¹²⁵. וחד אמר מלח אין [...]ה לדוכה
מאיתמול.

מאי ביניהו דידע מאי [קדירה בעי ...] וידע אי בעי תבלין אי לא. מוריקא אין מפיג [...] אין כל קדירות
צריכות תבלין, לפיכך לא [...] מוריקא אי לא. למאן דאמר [...] מפיגה טעמא, מו[ריקא] אין מפיגה
טעמא ומאיתמול איבעי [...].
[...] קרוז¹²⁶.

טיסני שמחלק החיטה אחד לארבעה¹²⁷ [...] בפרק] מי שהפך זיתיו¹²⁸.
(יד,ב) לבני ארץ ישראל¹²⁹ דאית להו עבדים [...] ד[ילמא אתי למיעבד בגדול]¹³⁰.
צהריה מאירה כגון צוהר תע[שה לתבה]¹³¹.
דקליף צוהריה כי כל חטינ[ן] לאחר שיורקן נשחרים¹³², ועמדו לילה¹³³.
[...] כדתנינן בגדולה אסור [ב]קטנה מותר.

מחלוקת¹³⁴ שאוכל מרונ[בה על הפסולת]¹³⁵ שבית שמי אומר' בורר אוכל אוכל, ובית הלל אומ' בורר
כ[דרכו] [...] רק את הפסולת, אבל פסולת מרובה על האוכל דברי [הכל נוטל אוכל ומ]ניח פסולת, פסולת מרובה
על האוכל פשיטא¹³⁶, לא צריכא [דנפיש בטירחא] וזוטר בשיעורא.

לודיות מיני מאכל.

118 נראה שהמחבר רושם כן כדי שנדייק בכתיבת שמו של התנא, שכן יש שכתבו "גימל". במקביל בבכורות ובמנחות הנוסח
המצוי "גומל", וכן בילקוט שמעוני ס' תר"פ ותשנ"ח. וקשה לדייק, כיון שה"י" או ה"ו", מתחבר עם רגל ה"ג". וכן שמו של
האמורא "רב גידל" נרשם בכ"י עתיקים "רב גודל". ברוב נוסחאות הש"ס שבכ"י: בן גמליאל (או סימן ש"גמל" הוא קיצור
לגמליאל), וכן בספרי סוף פרשת קורח.

¹¹⁹ איפשר שהעתיק כדי שנדייק בנוסח, ונשמר מהנוסח שבכ"י מינכן וטיקן 134: אי איתמר הכי איתמר".

120 בכל נוסחאות המשנה (מעשרות א:ה): משיפקיס, היינו הפועל של השם: פיקס.

121 השוה רש"י.

122 אולי צ"ל "ערמות".

123 השוה ר"ח. ומכאן שמלאכת מחשבת הוא טעם פטור בדבר שלא התכוון, ראה רש"י שבת עה,א ד"ה מתעסק, תוס' יומא
לד,ב ד"ה ה"מ.

124 השוה רש"י יג,ב ד"ה חדא. ראה שבת קכח,א (תוספתא שם פרק יד).

125 כלשון שבפירוש רש"י.

126 אולי זו סוף תיבה בלעז. השוה רש"י ד"ה נבוחי לעז croissant.

127 השוה רש"י.

128 מועד קטן יג,ב.

129 כנראה זו גירסתו, וכך בר"ח וברי"ף. וכנראה כך גם הגירסא ב"קונטרס" המוזכר בתוס' כאן. אך בכל נוסחאות הש"ס
שלפנינו (כולל גניזה) גרסו כרש"י: "הא לן והא להו", וכן במכתם וברא"ה.

130 השוה רש"י, ובתוס' שם בשם הקונטרס. ושלא כפי שפירש הרמב"ם, יו"ט ג: יג.

131 בראשית ו:טז.

132 ההפך מפירוש רש"י, ובעקבותיו ר' יונתן ורא"ה.

133 אולי צ"ל: ועמדו לילה.

134 כך נוסח הש"ס בכל כ"י (פרט לוטיקן 134 ודפוסיים: בד"א)

135 שלא כבכ"י אוקספורד, וטיקן 109, וגניזה אנטונין 891, שגרסו להפך מחלוקת בפסולת מרובה על האוכל.

136 בש"ס כ"י גטינגן, לונדון, מינכן וטיקן 134, תיבה זו אינה השלמת לשון, אלא מלשון גופא דגמרא.

אלא חזי ל[...וויילן [...] מכוסה יריעה עד שפורסין בפני הפתח לצניעות. ב[...], והאמר עולא מפני מה אמרו ווילון טמא מקבל טומאה, מפני שהשמש מתחמם כנגדו וכיון דשמש מתחמם בו אסור לעשותו כלאים משום שמש.

(טו, א) אלא בוויילון קשים קשה שאינו בר חימום ואין שמש מתחמם בו.

וכי הא דאמר רב הונא בר ר' יהושע האי נמטא גמדה דנרש שריא דאינו בר חימום. נמטא פלטרא¹³⁷, לבד¹³⁸.

גמדה קשה.

ערדילין (כ"ק: קמברידג' T-S 10F3, 3 דף ב צד א) שתחת העקב¹³⁹, שולא¹⁴⁰. גלד¹⁴¹, אין בהן משום כלאים דאין בר חימום.

צורי דפשיטי זוזי¹⁴² שמניח בחיקו¹⁴³ אין בהן משום כלאים דאין דרך חימום בהן. בבזוני זרעים מרצופים גדולים שמניח על כתיפו מלא זרעים ומתחמם יש בהן משום כלאים.

מעשה שהיה במסכת שבת¹⁴⁴ במערה.

סייכי [..]יטא¹⁴⁵ שתפור מעץ שלא יפול [..]אבדין.

ביצה [..] הגיר ביר טפיל כביצה. ביבשרא לעיל וצריך [ל]צחצחון.

תפילין כת' בהו והיה לך [לאות] על ידך¹⁴⁶ ושבת גופיה אות היא דכתיב ביני וביני בני ישראל אות היא לעולם¹⁴⁷. [..] כל שנאותין בהן ביום טוב.

מניח ידו עליהן מפני מר[אית עין], שלא [..] דלא מ[...].

בבית הסמוך לבית המדרש, מאי [איריא] בראשו אפילו מוחתן בארעא נמי מביאן לביתו. לא צריכא¹⁴⁸ דמינטרא מחמת כלבו ולא מינטרא מחמת גנבי.

הכי גרסינן מהו דתימא גנבו גופיהו¹⁴⁹ ישראל ניהו ולא מזלזלי¹⁵⁰ בהו קא משמ' לך.

מביאין בבית ב' ימים של ראש השנה עוטאן בירושלים לא קרי להו גליות¹⁵¹.

הדרן עלך ביצה

יום טוב

(משנה ב: א) לסעודה עושה תבשיל בערב יום טוב שהוא עירוב וסומך עליו וכיון שהתחיל מערב יום טוב נעשית סעודת שבת גומר ביום טוב.

(משנה ב: ג) שוין שמשקין את המים בכלי אבן שאין מקבל טומאה, לטהר המים, אבל לא מטבילין בכלי עץ המקבל טומאה, לטהר המים.

(משנה ב: ו) ואין טומנין החמין בכירה ביום טוב לצורך השבת.

גריצין חלות עבות. כדמתרגמינן גריצתא חררין קמיה¹⁵².

(משנה ב: ז) מכבדין [..] בין ה[מין]טות.

מקולס ראשו על כרעיו על קרביו¹⁵³.

137 וכן ברש"י לועז באותה תיבה: feltre. בכ"י תיבה זו מנוקדת פ' צרה, ל' שוא, ט' שוא, ר' אלף.

138. ליכא ברש"י. מנוקד בכ"י ל' צרה, ב' צרה. והיא מילה בעברית, המוכרת בלשון חז"ל במשנה כלאים ט:ט, בתוספתא כלים ב"ב רפ"ה, ועוד מקומות. ראה רמב"ם הל' כלי' כב:ב: הבגדים העבים ביותר כגון הלבדים והנמטים...

139 שונה מעט מפירוש שבערוך, השוה רש"י בשם תשובות הגאונים.

140 לעז: sole, וכך לעז רש"י בברכות מג,ב ד"ה גילדא, (ראה כאן בהמשך). וכך לועז רש"י בשבת סב,ב וביבמות קיג,ב "עקב"; שבת קיב,א "כף"; ולכאורה לא מוכר לרש"י תרגום המילה, ולפיכך נעלץ להסתמך על תשובת גאונים.

141 ראה ברכות מג,ב, ורש"י שם.

142 כך הלשון השלם ברוב כ"י של הש"ס.

143 השוה רש"י.

144 שבת ס,א.

145 כנראה תרגום ללעז, ואינו ברש"י (רש: י שבת סז,א; ב"ב סט,א לעז "קיביליש" היינו יתירות, כפי שפירש כאן, ובמנחות מא,א "ברוקיש" היינו סיכות). בכ"י מנוקד שוא תחת ה"ט".

146 שמות יג:ט.

147 שמות לא:יז.

148 כך נוסח הגמ' בכ"י גטינגן, וטיקן 134 וגניזה אנטונין 891. בשאר: לא קשיא.

149 כגירסא שבר"ח. שנמצא רק בכ"י גניזה אנטונין 891. בכל השאר: רוב ליסטים ישראל ניהו, כלשון הגמרא ע"ז ע,א (בכ"י אוקספורד הורכב שני הנוסחאות).

150 גם זה כבנוסח שבר"ח, וגניזה שם, וכן באוקספורד וגטינגן, בכל השאר: ולא אתי לזלזלי.

151 קשה לקרוא, וכנראה שייך לעיל ד,ב-ה,ב, ונספח לסוף הפרק.

152 גם בערוך נעזר בתרגום, אלא לאונקלוס לויקרא ז: יב "חלות".

153 שמות יב:ט, השוה רש"י.

[...]

(משנה ב:י) נגריין [...] ¹⁵⁴

כ"ק: קמברידג' T-S 10F3, 3 דף ב צד ב

(טו, ב) [שמא] יפשע ויעשה נמי ביום טוב.

אדיר במרום יי חזק במרום יי¹⁵⁵. יטע בהן אדר אילן, ויש אומרים גמילות חסדים¹⁵⁶.

(טז, א) איזה הוא חג שהחודש מתכסה בו שאין הלבנה נראית ביותר כמו בשאר חגים.

מחד שבוע בשבין¹⁵⁷ שבת לשבת.

מילתא דעבידא לאיגלווי לא צריך לאודעיה.

ווי אבדה נפש אווי שאבד נפש.

מידי דמילפת בענן לעירוב, שה[...]. כבוד לסעודת שבת¹⁵⁸.

הכי גרסינן מאי טעמא¹⁵⁹ אילימא מידי דמילפת בעינן (לעירוב¹⁶⁰) ופת לא מילפתא והא¹⁶¹ דייסא דלא מילפתא ואמר רב נחמן בר יצחק¹⁶² משמיה [ד]אביי מערבין¹⁶³, אלא מידי דלא שכיח בענן ופת שכיח, דייסא לא שכיחא. איכא דאמרי¹⁶⁴ מאי טעמא אילימא מידי דלא שכיח בענן ופת ש[כיח]א והא דייסא דלא שכיח. ואמר רב נחמן בר יצחק משמיה דאביי מערבין בדייסא¹⁶⁵, אלא מידני ד[מילפת בענן ופת לא מילפת ודייסא נמי לא מילפת. כסא דהורסנא דגים קטנים וקמח.

(טז, ב) קולייס האיספנין זה הוא ביטולו ממלחין אותו לכשיב[...].¹⁶⁶ מדיחין אותו במים חמין¹⁶⁷.

אין לו שיעור למעלה דאפילו מאה זיתים אבל יש לו שיעור למטה דבעינן שיעור כזית.

פשיטא דעת מניח בענן שיאמר לפלוני ולפלוני.

הכי גרסינן לפי שאתה אוסרו בדבר האסור לו.

אי אמרת בשלמא לקולא קאמ' ורב לא סבר לה כוותיה היינו קילקולא וקאמ' רב כיון דמקלקלי בה רבים ומטלטלי בחצר בלא עירוב ואיפשר לעשות עירוב מאיתמל, היינו קילקולא.

(יז, א) הילכתא כו' לאיסור.

מתחיל בשל שבת ביום המנוח הזה¹⁶⁸.

כל מקום שזקוק לשבע אפילו שחרית וערבית ומנחה מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת ואומר קדושת היום[ב]אמצע.

הוא נאסר לאח[רים] ו[אין] קמחו נאסר שאחרין אופין[...]. קמחו [...] ובדלא קני[...].

(יז, ב) ותני אם הערים אסור [...] ¹⁶⁹.

154 מכאן חסרים 6 שורות מתחתית הדף.

155 נראה שדורש לשון חזקה, ולכך יתקיימו נכסיו. השוה רש"י.

156 השוה לפירוש הראשון בר"ח, צדקה.

157 כך נוסח הש"ס בכ"י אוקספורד ומינכן.

158 שלא כרש"י שפירש מדין מוכחא מילתא דלשבת עביד, המחבר פירש על פי טעמא דשמואל ורבא בתחילת הפרק.

159 כך בכל כ"י של הש"ס. ושוה ללשון ההצעה בלישנא בתרא.

160 בכ"י תיבה זו מסומנת למחיקה, וכנראה נעתקה בחזרה מוטעת למשפט הקודם.

161 וכן גם בכ"י גטינגן ווטיקאן 134, חסר מילת הקישור כאן "נמי" הנמצא בכל שאר הנוסחאות.

162 בכל הנוסחאות הש"ס: רב נחומי בר זכריה (וכן בלישנא בתרא). וזאת אחר מימרא דר' זירא "הני בבלאי טפשי" וכו'. ואפשר שהמחבר קיצר.

163 חסר תיבה הנמצאת בכל הנוסחאות הש"ס: בדייסא.

164 נסוח קצר של הלישנא בתרא, אינו חוזר ומביא שוב את דברי אביי הפוסל פת, כבכל כ"י הש"ס.

165 צ"ל "אין מערבין בדייסא" כבכל הנוסחאות הש"ס.

166 לא ניתן לקרוא האות האחרון שבתיבה מחמת פגימת הדף. ונראה שיש לקרוא "לכשיבש".

167 השוה רש"י שבת קמח, ב.

168 כך נוסח התפילה בסדר ר' עמרם גאון, מחזור ויטרי, האורה, אבודרהם ועוד מקומות רבים. נוסח ברש"י כאן "ביום המנוחה הזה".

169 עד כאן הדף של כ"ק הנמצא בקמברידג' T-S 10 F3, 3, וחסר מסופו 7 שורות.

(כו, א) [נולד בו מום מערב יום] טוב אין מבקרין אותו ביום טוב, נולד בו מום וג'

(כו, ב) אבא מאביו קאמ'.

¹⁷⁰ בין שנולד בו מום מערב יום טוב בין שנולד בו מום מיום טוב וחכמים אומרים אין זה מן המוכן אפילו דיעבד נמי.

לא קשיא לרבה בר רב הונא מבקרין, אלא קשיא הנך תלתא בבי קתני נולד בו מום מערב יום טוב אין מבקרין אותו לכתחילה הא דיעבד שפיר דמי.

ההיא אדא בר אוכמי היא דמשבש ותני.

אמר רב נחמן בר יצחק מתניתין נמי דיקא דקתני דאינו מוכן כלל אפילו דיעבד.

היינו דמי אי דחזי בין השמשות חזי לכל יומא אי לא חזי בין השמשות הא לא חזי. לא צריכא דאיחזי בין

השמשות ואידחי ביום טוב והדר איחזי ביום טוב.

כגון דיתבי דייני התם וחזו דנולד בו מום קבוע ¹⁷¹ דלא אדחי כלל.

עד שיזמין. אי דלא חזו דאיכתי לא יבש כי מזמן להו מאי הוי הא אין ראויין לאכול.

אלא לאו דחזו שיבשו ואידחו שנפלו עליהן גשמים והדר איחזו שיבשו.

הכי גרסינן אלא לאו דאיחזו ואידחו והדר איחזו ¹⁷².

לא הכא במאי עסקי' דחזו ולא חזו שלא יפה יבשו ¹⁷³, איכא אינשי דאכלי ואיכא אינשי דלא אכלי.

אזמין גלי אדעתא לאכול לא אזמין לא.

פולין ועדשים ¹⁷⁴ דמעיקרא ראויין ¹⁷⁵ לכוס שדנהו בקדירה ביום טוב אידחו להו שהן ראויין

(כו, א)

גמר בישוליהו אישתרו ¹⁷⁶.

אמר אביי ותקשי לך קדירות בעולם דלא איחזי מעיקרא ואפילו הכי הדר איחזו דהא קדירות בין השמשות

דשבת ¹⁷⁷ רותחות הן ולא חזו ולאורתא אכלינן מיניהו אלא גמרו בידי אדם לא מיבעיא לך דכיון דבידו לעשות

אינו מוקצה.

הלכה כר' יהודה דמתני' דאמר רואין מומין ביום טוב.

איזכי ¹⁷⁸ ואיסק.

אשלי רברבי חבלים גדולים ¹⁷⁹.

אמרו משום ר' מאיר והא אינהו קדמו ¹⁸⁰ מיניה טובא אלא בשיטת ר' מאיר אמרו כר' מאיר אמרו דתנן השוחט

את הבכור ואחר כך הראה ר' מאיר אוסר הואיל ונשחט שלא על פי מומחה וגו'.

ראיית בכור דקודם שחיטה רואה מערב יום טוב.

דוקין שבעין משתנין לאחר שחיטה ואין רואין לאחר שחיטה.

אמי ורדינאה הוה חזי בוכרי ¹⁸¹ דבי נשיאה וביומא טבא לא הוה חזי.

(כו, ב) מום ¹⁸² לא יהיה בו אין לי אלא שלא יטיל בו מום ¹⁸³.

¹⁷⁰ מתני' דר' אושעיא (כו, ב שורה 14)

¹⁷¹ כאן מתחיל במקביל, הדף הראשון מכ"ק שבקמברידג' T-S F1(1), 66, והפינה העליונה שנתלש ממנו הנמצא שם T-S

AS 93.432. תודתי לר' עדיאל בריאיר שמצא את הקטע המשלים.

¹⁷² כך בכ"א, כבדוב נוסחאות התלמוד. בכ"ק: דאי חזו ואידחו והדר איחזי. כבתלמוד כ"י אוקספורד, וטיקן 109.

בדפוסים (שונצינו ואילך): "דחזו ואדחו והדר אחזו". וכן בתלמוד גניזה אוקספורד 2660/

¹⁷³ כ"ק: יבשו יפה.

¹⁷⁴ בכ"א: ואעדשים. ושיבוש הוא.

¹⁷⁵ כך נוסח הש"ס בכ"י אוקספורד ווטיקאן 109, בכל השאר: חזו.

¹⁷⁶ כך הלשון גם ברש"י.

¹⁷⁷ בש"ס כ"י אוקספורד בגוף לשון הגמרא: דשבתא.

¹⁷⁸ כ"ק: איזקי.

¹⁷⁹ כך פירש רש"י כאן, ובעבודה זרה ז, ב. ושלא כפירוש שבערוך ערך אש"ל, שפירוש מלשון האילן הנקרא אשל, וכן הפירוש השני ברש"י שם.

¹⁸⁰ תיבה זו, שהיא תמורה ל"קשישי" בכל נוסחאות הגמרא, נמצא בגוף לשון הגמרא בכ"י וטיקן 134: קדימי קשישי.

¹⁸¹ בלשון רבים, כבש"ס כ"י וטיקן 109, ובה"ג.

¹⁸² בכ"א: אם. כנראה נפל כאן טעות העתקה.

¹⁸³ כנראה נעתק לצורך רישום הגירסא. ונראה מרש"י כאן שכן גרס, וכן כתב במפורש בפירושו לפסחים יא, א. השוה גם בבכורות לג, ב "שלא יתן בו". ומכ"י שלהש"ס כן כך הנוסח רק בכ"י גטינגן 3 בלבד. בכל השאר: "שלא יהיה בו מום". וכך גם בה"ג, וברא"ש כאן (ובשו"ת רא"ש מט: ב) ובילקוט שמעוני סי' תנ"ב.

בעלי חיים שמתו בהמה בריאה שמתה.
הכי במאי עסיק' במסוכנת טע' דקדשים הא דחולי שריא¹⁸⁴.

(כח, א) תריטא¹⁸⁵ שיר שמגביהין בו מאזנים.
אסור לשקול בשר במים שממלא כלי מים ונותן בו בשר ויודע לשער¹⁸⁶ כמה מים יוצאין ממנו.
ר' חייה ור' שמעון בר' שוקל מנה¹⁸⁷ כנגד מנה ביום טוב כשמחלקין בשר ביניהן.
אינהו דעבוד כר' יהושע דתנן¹⁸⁸ ר' יהושע אומר שוקלין מנה כנגד מנה ביום טוב אמר ר' יוסף הלכה כר' יהושע
הואיל ותנן בבכורות כותיה דתנן פסולי המוקדשין ה[נא]תן להקדש [ריוח שלהן להקדש]¹⁸⁹ לפיכך נשחטין
באטלים¹⁹⁰, בשוק ונמכרין באטלים ונשקלין בליטרא אבל בכור שהנאתו לכוהן ריוח ולא להקדש נמכר
בתוך הבית ולא באטלים ונשקל ביד מנה¹⁹¹ כנגד מנה¹⁹² אבל לא בליטרא ולא במאזנים, אלמא אף על
גב דאסיר בליטרא מותר במנה כנגד מנה.
אמר ליה אביי ודילמא לא היא עד כאן לא קאמר ר' יהושע הכא אלא ביום טוב¹⁹³ דליכא בזיון קדשים אבל התם
בבכור דאיכא בזיון קדשים אפילו מנה כנגד מנה לא. אינמי עד כאן לא קאמרי רבנן בבכור התם¹⁹⁴ אלא משום
דמכירה הוא ולא הוי כבשר חול דאילו בשר חול מוכרין בליטרא ובמאזנים והכא מנה כנגד מנה
וביד, אבל הכא ביום¹⁹⁵ דאיכא מאזנים ודרך הוא לחלוק בשר שותפות מנה כנגד מנה אימא לא.
למימרא דקפידה אהדי ר' חייה ור' שמעון בר' דשוקלין מנה כנגד מנה והא הנהו שבבינתא דאתו לבי ר'
ויהבינהו לר' חייה ולר' שמעון בר' ואישתכח חמש בי ר' חייה ולא קפיד ר' שמעון [ברבי].

משחזין. משיאה על גבי חברתה.

(כח, ב) מעבר סכינא א[פומא] (אוקספורד Heb. D.58 דף 22 צד ב) דדיקלא¹⁹⁷.
רבנן אסרי להראות סכין לחכם ביום טוב, ומערב יום טוב איבעי ליה למעבד.
סכין שעמדה מותר לחדדה ביום טוב שחתך ממנה ביום טוב הרבה והשתא פסקא אגב דוחקא.
אחד שפוד שניצרים¹⁹⁸ ששיבר בראשו.
ואחד גריפת תנור וכירים שגורפין האפר באנו למחלוקת ר' יהודה ורבנן.
שפוד שנצרף¹⁹⁹ שעקם.
אסור להפשיטו²⁰⁰ ביום טוב אף על גב דיכול להפשיטו ביד.
גומות איזו היא נערה שהביאה שתי שערות, והוא שיש להם גומות²⁰¹ רב מלכיו אמר גומות אף על פי
שאין שיער בהן²⁰².
בלורית גוי המסתפר מישראל כיון שהגיע לבלוריתו שומט את ידו²⁰³.
אפר מקלה [לא יתן אדם אפר מקלה] על גבי מכתו משום כתובת קעקע²⁰⁴.

184 השוה פירוש רש"י.

185 כ"י ק': טריתא, וכן בש"ס כ"י וטיקן 109.

186 כ"י א נכתב בטעות: לשאר.

187 כ"י תיבה זו מנוקדת בשני קמצים.

188 בכל נוסחאות הש"ס: דתניא.

189 חסר כ"י א, כנראה מחמת בחסרון ע"פ הדומות.

190 כ"י ק': באיטלין. וכן בהמשך. כלשון חז"ל, מכילתא בשלח א (לשמות יד: ב).

191 כ"י ק': מנה.

192 עד כאן לשון המחבר כלשון המשנה שם בבכורות תחילת פרק ה, עם מעט הוספות כדרכו. בנוסח הגמרא לפניו מובאת כל
לשון המשנה בשלמותה, ולא בקיצור, וכן בש"ס כ"י גטינגן, לונדון, מינכן וגניזה. ובכל מקום הסדר: נמכרין, ונשחטין.

193 כ"י ק' רק: ביום. כבהמשך.

194 כ"י ק': התם בבכור.

195 בש"ס כ"י גטינגן, וטיקן 109 ווטיקן 134, תיבות "אלא משום" אינן השלמה פרשנית אלא בגוף לשון הש"ס.

196 כך בשני כ"י. ואולי צ"ל: ביום טוב.

197 בכל הנוסחאות: בדיקולא.

198 כ"י ק': שניצרים. הגירסא בר"ח ובערוך ובכל נוסחאות הש"ס: שנצרים.

199 כך בש"ס כ"י וטיקן 134 ובכ"י עתיק שבגניזה (אוקספורד 2678). בכל השאר, הותאם לפתיחת הסוגיא, לשון ר' חסדא ורב

יוסף: שנצרים.

200 כנראה זו תיבת פירוש, שהרי בכל נוסחאות הש"ס: לתקנו.

201 כ"י ק': שישנו בגומות.

202 נדה נב, א.

203 עבודה זרה כט, א.

204 מכות כא, א.

שפחות מתניתא [היא] ב[מסכת] כתובות²⁰⁵.

(כט,א) כשמנתחין את הבהמה בסורה²⁰⁶ קורין לחד חלק תורטא ובנרש קורין חולקא ובפס פדית' קורין אופיא²⁰⁷.

כלי המיוחד למידה שמודדין בו למכור כלי העומד למודד²⁰⁸ שהוא מחזיק (שיעור) אותו כלי שמודדין בו אבל אין מודדין בו למכור²⁰⁹.
וקופין אין עומד למידה שמשקילו²¹⁰ או פחות²¹¹ מליטרא או יותר מליטרא.
במאזנים עבד כי עבדין בחול, בכלי המחזיק מידה לא עבד כי עבדין בחול דהא אינו מיוחד למדוד בו. התם במאזנים עבד כי עבדין בחול שכן דרך אינשי דמקרבני מנא דכילא ושתו בה הכא נמי מיחד דלשותות יהיב ליה ולא מדדו לו.
אבא שאול כינס שלש מאות גריו²¹² יין מבירורי המידות וכיצד כינס כשמניח מאה גרבי יין בחבית ומוכרין מה שמשיר בחבית יותר ממאה גרבי יין, בידוע הוא הבירורין.
האשה מודדת קמח ונותנת לתוך עיסתה כדי שתיטול בעין יפה חלתה²¹³, לפי כניסתה.
(כט,ב) שמואל הלכה למעשה אתא לאשמועינן דמותר למדדו ואין מורים כן.
אין שונין קמח אין מרקדין קמח אפילו בפעם שנייה שאינו בורר כל כך²¹⁴.
תני תנא קמיה דרבינא אין שונין, אמר ליה כל שכן דכי מחזיר אחר צרור וקיסם דהוי בורר²¹⁵.
חזירי קוצים.
מהולאתא נפיא כף אחת, אשפלא בלעז²¹⁶.

ובלבד שלא יזכור לו שום מידה²¹⁷ שלא יאמר לו שם מידה, שלא יאמר לו תן לי במידה.
ובלבד שלא יזכור לו סכום מקח²¹⁸ שלא יאמר תן לי בדינר אחד או בסלע אחד
הדרך עלך אין צדין

משנה פרק ד

(משנה ד: א) מתחילין בערימת התבן באוצר של תבן להדליק.
(משנה ד: ב) אין נוטלין עצים מן הסוכה אלא מן הסמוך לה אין נוטלין עצים מן הסיכוך, דכיון דעייל בה [..] סתר אוהלא אבל אם מעובה הסיכוך שכשנוטל מקצת לא עייל בה אויר נוטלין.
כל שנכנסין לה בפותחת אפילו בסוף תחום שבת מביאין.
(משנה ד: ד) אין פוחתין את הנר אין חוקקין את הנר²¹⁹.
חותכה באור לשתי נירות.
(משנה ד: ה) אין שוברין את החרס, ולצלוח במליח²²⁰ בשר יבש, נייר מעשב. אין גורפין אפר מתנור וכירים אבל מכסה את האפר²²¹.

205 משנה כתובות ה:ה. כנראה המחבר מניח שמשנה זו מוכרת ללומד. בכל הנוסחאות "שפחות" היא ברשימה הראשונה, של ר' מלכיו.

206 בכ"א תיבה זו מוגהת לשינוי כתיב: "סורא", וכך היא בכ"ק.

207 בכ"י של הש"ס: אזויא (או אזויא). וכן בר"ח ובערוך ע' אזי"א.

208 כ"ק: למדה, כבכל נוסחאות הש"ס.

209 השה לפירוש ר"ח "כלי שמכיל קפיזא והוא עשוי להשתמש בו בביתו", ולא כפירוש רש"י. אולם בכ"ק חסר התיבה "שיעור".

210 כ"ק: שמשקילין

211 ע"כ הדף הראשון של כ"ק שבקמברידג' T-S FI(1), 66. נותר מהדף הבא רק שריד פיניתי שם F3, 9.

212 בהמשך, בסתם לשונו גורס "גרבי", כבכל נוסחאות הש"ס.

213 בכל נוסחאות הש"ס תיבה זו אינה פרשנות אלא מגוף לשון הש"ס: שתטול חל[ת]ה בעין יפה. וכן בה"ג (ח"א עמ' 362).

214 שלא כפירוש רש"י שהסביר מטעם דאפשר לו מאתמול.

215 משמע, בורר ממש. בנוסח המצוי של הגמרא, אינו אלא "כבורר" כלומר אינו בורר ממש אלא מיחזי כבורר, כדפירש רש"י.

216 בצרפתית עתיקה espole (אריג).

217 בנוסחאות הש"ס שבכ"י, שום מקח (או לחילופין: שם מקח), או: סכום מידה (רש"י), ובה"ג ור"ח: סכום מנין ובנוסחאות התוספתא נמצאים שניהם.

218 כנוסח שבה"ג, רש"י, ש"ס כ"י מינכן ודפוסים. בשאר נוסחאות שבכ"י: שום מנין או: סכום מנין. גם כאן נמצאים שני הנוסחאות בתוספתא, ראה תוסכ"פ עמ' 970-971.

219 השה פירוש רש"י.

(משנה ד:ו) מגבב משלפניו כעין מלקט קינסא דקה²²² משלפניו, שסביב לכירה, אבל לא מגבב בחציר, דכיון דרק ההיא איכא...]

(ל,א)²²³ [דדרו באכ] פא כלומר בין ידיהם [...] [מנין דמפסיק ואתי [...]]
קמברידג' T-S AS 95, 153 דף א צד א

[...] [ל...מיקטריה [...]]
מפסקין ביד כגון [ויספק את] כפיו²²⁴. מטפחין²²⁵ ברגל ב[...].
א[נ]ף ע[ל]גב דאמי אביי הכי נמי דשקלין חצביהו וניתבן] אפומא [דמבואה ולא א]מרינן להו ולא מידי לית
הילכתא כותיה דב[...]. [אמרינן להו ..] בדרבנן אבל במבוי דאורייתא אמרינן להו.

ארזי ואשוחי אר[...]. נקבה²²⁶ הכי קרי להו .
תבניא סריא דלא חזי אלא להדליק, לפיכך [...] להדליק, דלהדליק קאי, והא חזו לטינא ללבינים, דאית
בניה קוצים [...] לטינא.

(ל,ב) אפילו תימא בשאין סמוך לדפנות אלא למעלה [...] .
באסוריתא חבילה שלעצים שהיניח על הסיכוך [...] סיכוך.
ר' שמעון אמאי מתיר, הא קא סתר אוהלא [...] .
[בסוכה] נופלת עסיקין סוכה שנפלה ביום טוב.

כל בין [השמשות [...] עומד ואומר איני בודל מהן דלא חיילא קדוש]ה עליהו...]

(לא,א) [...] קנים כמפוזרין דמו דהא כי מדלו זיקא מבדר להן [...] .

[הכי] קאמר כל שסמוך לעיר והוא דאית ליה פותחת [...] ליה פותחת אפילו בתוך תחום שבת נמי, אן דילמא ..
קאמר, [כל] שסמוך בין דאית ליה פותחת ובין דלית ליה פותחת [...] .
²²⁷ דהיכא דאית ליה פותחת אפילו בתוך תחום [שבת ... לית ליה פותחת] אפילו סמוך לעיר נמי לא.
ת"ש מדקתני ר' יוסי [אומר כל שנכנסין לו בפותחת] אפילו בתוך תחום שבת מכלל דמודה בסמוך לעיר [...] .
²²⁸ קאמר דהיכא דאית ליה פותחת אפילו בתוך תחום [שבת ...] הוא שסמוך לעיר.

(לא,ב) האמי רישא אין מבקעין כלל וא[...]. בקופץ.
הכי גרסינן במתני' אין מבקעין עצים מן הקורות [...] שנשברה ביום [ט]וב.
קורדום בקורדום שלנו.
קופץ סכין גד[ול] [...] .

[בנקבות [...] עשוי כ...] אין בו וקרי ליה נקבות ואסור לחתוך מ[...]. אבל בזכרות שלן מותר.
בקופץ מותר [...] דאין בזכר אלא חותך. קורדום מצד אחד ומ[...]. בכתו צד חותך בקופץ מותר והינו
זכרותו, [בא]ותו צד שחופ[ר] דהינו נקבות.
קופץ שיש לו זכרות ונקבות [...] [א]ותו צד [...] [ז]כרות באותו צד שחופר [...] והינו נקבות²²⁹.

ליבניה דאישתר²³⁰ [...] ולא חז[...]. למיזגא עליהו לסמוך.
חותמ[ן]ת שבקרקע [...] .
[שבכלים מתיר ומפקיע וחותר דאין סתירה בכלים.]

220 בכל הנוסחאות: בו מליח.

221 כנראה זה פירושו ל"מכבשין" במשנה.

222 השוה רש"י.

223 מאמר זה הושלם ע"פ קטע קטנה מפינת הדף של כ"ק הנמצא בקמברידג' T-S F3, 9.

224 במדבר כד:י. השלמנו ע"פ כ"ק.

225 בנוסחאות המשנה כאן, ובמקומו לקמן לו,ב, הסדר: מטפחין, מפסקין.

226 כבפירוש רש"י.

227 אליבא דר' יוסי.

228 חסר מחמת פגימת הדף. ונראה שהמחבר מפרש משפט שבגמ' כאן, הנמצא בכ"י גטינגן, וטיקן 109 ושם 134, ובקטע
גניזה עתיקה: אי אמרת (בשלמא ר' יוסי) לקולא קאמר

229 כל זה אליבא דלישנא קמא. והמחבר אינו מפרש את האיכא דמתני לה אסיפא, כפי שאינו גם בה"ג (ח"א עמ' 384).

²³⁰ כבנוסח שבש"ס כ"י גטינגן.

(לב,א) מסיקים [בכלים ואין מסיקים בשברי כלים] משום נולד, כר' יהודה.
אין מסיקין לא בכלים ו[לא בשברי כלים ...]
[תרי תנאי אליבא דר' נחמיה דאיכא דשני ליה בין שב[רי כלים בין כלים, ואיכא דלא] שני ליה ר' נחמיה
דאמ' אין כלי נטל אלא לצורך.

קמברידג' T-S AS 95, 153 דף א צד ב
231 [ר' אליעזר בר' צדוק] אומר אף טהרות [במשא ... נח]קקו²³² אלא מניחחין בשר [...] ואוכלין ה[...]
[...][היתת כלי תנרא הוא.
צעי צעי חקלייתא ש[... ..] חות[כין ע]ליהן בשר.
אוליירכי בני מרחץ.

(לב,ב) מת[ק]ן נמי לא [...]
[ערב ר]ב דכתיב גם ערב רב עלה אתם²³³.
עולם חושך בעדו חושך [...].
[אין] לו אלא חלוק אחד חייו אינם חיים דכינים מצערו ליה²³⁴.

טו לי [בר אווזא] ואיזדהר מחרוכא כלומר גירפו שלא ישרוף.
אמר ליה [רבינא לרב אשי א]מר לן רב אחא דהוצל דלדידך מר שרקין פיו של התנור²³⁵ [...] והא קא גבלין ליה
מעיקרא. אמר ליה אנא [ארקתא דפרת ס]מכין דאין צריך גבול והני מילי הוא דצמריה²³⁶ [מאתמול ...] סימן²³⁷.
אמר רבינא וקייטמא שאינו בר גבול [שרי]

[...] תנור²³⁸
גזרו על בניין עראי כגון להניח את [...]ג²³⁹ דאיצטבא שהוא כסא²⁴⁰, וגבי אבנים של בית [הכסא לא גזרו
משום] כבודו .
האי מדורתא להסדיר עצים מלמעלה [למטה שרי] דאין דרך בניין בכך, מלמטה למעלה אסיר.
(לג,א) [וכן ביעתא] ביצים בידו לצלות לאור ואחר כך מניח [...]מ[ניח בסיס תחילה ואחר כך
מניח בציס אסור.
[וכן קדירה ...]שפות חביות ואחר כך מניח עליהן קדירה אסור, [אבל ...] קדירה בידו לבשלה ואחר כך
מקיפה חביות.
וכן [פוריא ...] ואחר כך מניח כר תחתיו, אבל יתן²⁴¹ כר וכסת [...].
[וכן חביתא מס]דר חביות על בסיסן.
וכן הדלת הכי גרסינן²⁴².
תנו [רבנן אין סומכין] את הקדירות²⁴³ בבקעת וכן הדלת לפי שלא נתנו עצים [אלא להסקה, ר' ש]מעון מתיר, ואין
מנהיגין את הבהמה [במק]ל ב[י]ן ס טוב [ור' אליעזר בר' שמעון] מתיר²⁴⁴.
לחינגא לשוק, למכור.
חיזרא ר[...]. שפוד²⁴⁵.

²³¹ חסרים כחמש שורות מראש העמוד מחמת פגימת הדף.

²³² השוה רש"י ד"ה דחזי.

²³³ שמות יב:לח.

²³⁴ השוה רש"י.

²³⁵ השוה רש"י, ר"ח.

²³⁶ כנראה שיבוש העתקה, וצ"ל דצייריה, כבכל נוסחאות הש"ס שבכ"י.

²³⁷ השוה רש"י.

²³⁸ חצי השורה חסרה. ונראה שכאן מפרש "שאני התם" או "אצטבא"

²³⁹ ההמשך חסר, וכנראה פירש להניח את הלבנים להקים גג האצטבא.

²⁴⁰ השוה רש"י, ערוך.

²⁴¹ אצ"ל "נתן".

²⁴² בש"ס לפנינו גרסו כן כתוצאה מסוגיא סתמאית קטנה: "וכן בדלת, בדלת ס"ד, אלא אימא וכן הדלת". ואיפשר שהערה זו מוסבת
על ההמשך.

²⁴³ בכל הנוסחאות: קדירה (יחיד).

244 אם ה"ה הכי גרסינן" מוסב על הברייתא הזאת, נראה שנשמר מנוסחאות שבכ"י אוקספורד וגטינגן שקיצצו מהסיפא.

[...] [למימא רבא כר' יהודה סבירא ליה דאית ליה נולד²⁴⁶. [האמר ליה [רבא לשמעיה טוי] לי בר אווזא ושדי מיניה²⁴⁷ לשון נרא אף על גב דמוקצות הן [...]. [התם כיון ד...] להו [...] משום כבוד יום טוב וש...²⁴⁸ כיון דמסר חי ומאיתמול דעתיה לשונר[א].

(לג,ב) [און כלי בהמה ואין²⁴⁹ בהן [משום תקון] כלי [...] נוטל קש מלפני בהמה ל[חצוץ שיני]ו. להניף [...] בימות החמה. אמר ליה השתא אם לה²⁵⁰] ואם קטמו [...] פטור אבל אסור הוי קושיא לי הש[תא] ... כי תניא ההוא בקשנין דאין ראוי למאכל בהמה²⁵¹. [שובר אדם את החבית לאכול] ממנה גרוגרות ובלבד שלא חושב באיזה [...] קמברידג' 153, T-S AS 95, דף ב צד א (והשלמתו הפינה התחתונה שנתלש ממנו- מוצרי I.11/2) מקצת לו... [ס כלי [...] הא מתקן כל[וי] ביום טו[ב] [...] כדאמר[ין] ב[בבא] בת[רא] בה[מוכר] את הספינה [...] דרש ר' [...] [...] חטאת כי [...] הכא כי ק[... פטור אבל] אסור [...] (לד,א) [צריך] לבדקן שלא יה[... צריך] לחסמן להשר[...]. [תנן התם ד[רס] או ש[... מערה ביום [...] ולא שחיט[... מי [...] מחזקין . קנדר[ה] חדשה²⁵² איס[...]

[ואין טשין אותן במ[טלית אין משקין אותו בצ[...]. קונ[דס] [...] ממין קישואין ודילועין מללין במים. מס[קין] ש[ת]... כל עת על הכירה. ואין מפצעין את הקנה לצלות עליה²⁵³] [...] שעון[ש]ין מקש של תבואה. (לד,ב) תנן התם תינו[קון] שטמנו תאינים מ[ערב שבת] שטמנו אותן בכירה ושכחו ולא עישר[ו], למצאי שבת לא י[אכלו] אלא אם כן עישרו אלמא שבת קובעת דבר שנגמרה [ב...²⁵⁴] המעביר תאינים²⁵⁵ לקצות בניו ובני ביתו אוכלין מ[הן] [...] חצר לא קבעה בדבר שלא נגמרא מלאכתו כגון [...] אכל מהם בלא מעשר. מי אמרינן כיון דכתיב וק[ר]את לשבת עונג קבעה [...] אכילת קבע חשובה וקבעה, דלא יאכל [...] אפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו. [...] התם כיון דאמר מכן א[ני אוכל] סעודת שבת והוי אכילת ק[בע] אפילו בחול נמי [...] קאמשנמע לן ד[שבת] דינו [...] דטבל מוכן הוא אצל שבת [...] מתוקן (לה,א) אבל היכא דמחזיר המותר לא הוי [קבע] דתנן הנוטל [זי]תים [...] טובל במלח דההוא גמר [...] הכי גרסינן במ[...]. במעטן ט[הור] ו[גברא] טמא דלא מצא מהדר [...] [חזיר ש]ד[בר דה] [...] נטל אלא [...] מ[כאן] אני נוטל למחר. אלא אמר רב שימי בר אשי ר' אלעז[ר] ד[קא]מ' ר' אלעז[ר] לטעמיה דאמר תרומה קובעת וכל שכן שבת[ת] דתנן [...] וגו' .

245 וכן בר"ח, ערוך ורש"י.
246 שלשה תיבות אלו אינם בכל כ"י של הש"ס, והן השלמה פרשנית. רק דפוסים נשתלו ללשון גופא דמגרא, ושם "דאית ליה נולד".
247 בנוסחאות הש"ס שלפנינו: מעיה, או: גוויה.
248 אולי ניתן להשלים: ושרינן..
249 בכל נוסחאות הש"ס: אין.
250 יש להשלים ע"פ לשון הברייתא דלעיל: להריח בהן וכו',
251 וכן ברש"י סד"ה א"ל.
252 וכן פירש ר"ח, על פי אוקימתא דריש לקיש בסוף הסוגיא.
253 בכל נוסחאות הש"ס: לצלות בו. וראה לעיל בתחילת הפרק, בפירושו למשנה ה.
254 נראה שיש להשלים: "בשבת" או "ביום".
255 התיבה "בחצירו" שבכל נוסחאות הש"ס, מופיעה ברש"י כמילת פירוש.

ורמינהו היה אוכל באשכול ענבים [...] ר' אליעזר אמ' [יגמור] דחצר אינה קובעת ב[...]. שלא נגמר[...].
דדריסה קימן. ר' יהושע אומר לא [יגמור ...]. [חשכה בלי] לי שבת ר' אליעזר אומר יגמור[...]. אבל ר' יהושע
אומר ל[א] יגמור [...]
נגמרה מ[לא] כתו א[...]

(לה, ב) ... ע[ד] שלא [נג] מרה [...] היינו [...]

[מקח דתנן הלוקח תאנים מעם] הארץ במקום שרוב [בני אדם דורסין אוכל מהן עראי ומעשרן ודאי]
[שמע מינה מקח אינה קובעת אלא בדבר שנגמר] מלאכתן דרוב בני אדם אי[...]
[וש] מ' מ' רוב עמי הארץ מעשרין הן.

[ולאפוקי מהא דתנן המחליף פירות עם חבירו ..] שהוא כמ[ק]ח זה לאכול וזה לקצות [וזה לקצות זה
לאכול וזה לקצות] חייב דמקח קובע אפילו בדבר שלא [נגמר]²⁵⁶.
[ר' יהודה אומר לא] חל חייב לפי שנגמרה מלאכתו לקצות פטור.

קמברידג' T-S AS 95, 153 דף ב צד ב

[...] קובעה בדבר [שנג] מרה [מ]לאכתו.
[המחליף פירות עם ח]בירו זה לאכול וזה לקצות [חייב ר' יהודה א]מר לאכול חייב לקצות
פ[טור] הדרך עלך [המביא]

257

(פרק ה משנה ב) משום רשות דר[שות] היא מחול.

וחייבין עליו בשבת ו[ח]ייבין עליו [נמי ביום טוב].

(משנה ג) [המוסר בהמה]²⁵⁸ לבנו או לרועה הרי [הוא]²⁵⁹ כרגלי רונעה או דבנו
[ושאין מיוח] דין [כלומר שאינן מיוחדין לאחד מן האחין] הרי אילו כמקום שכולן ה[נולכין דהא ד]שותפות
[הוא, אבל שוב זה וזה לא] עירב אין יכול להוליכו מפני חלק אחיו.

(משנה ד) ר' יהודה פוטר [במים לשאול לפי ש]אין בהן ממש.

(משנה ו) עירבו בני אותה העיר לבוא אצלו לא יביאו לו מפירות.

(משנה ז) [אלא] אם כן זיכה להן אחר במעותיהן²⁶⁰ כלומר שזיכה להם בעל [הבית ואמר להן] לאורחים
זכו במתנות הללו²⁶¹. סליק פירקא דמתנית'

(לה, ב) [משנשמטה]²⁶² יריכותיו ותו לא היו משילין.

מאן דתני משחירין לא משתבש דתנן [השחור שהיא איזמל]²⁶³ והוא של פר[קים] ונחלק ומקבל טומאה,
ואמאי קרי לאיזמל [שחור שימשיר]²⁶⁴ את השער[

[מי] שנשרו כליו בדרך.

ממאי דילמא התם היא²⁶⁵ דשרי [שבת]²⁶⁶ דחמירא דאיכא ביטול בית המדרש אב[ל] היכא דליכא ביטול בית
המדרש לא, אינמי התם²⁶⁷ הוא²⁶⁸ [דשרי שבת דחמירא ולא אתי] לזלזולי בה אבל יום טוב דקיל לא. אינמי לאידך

²⁵⁶ כפירוש רש"י.

²⁵⁷ כאן מתחיל במקביל, הדף מכי"ק שהוא השני מהזוג שבקמברידג' T-S F3, 9. ההשלמות בסוגריים משם.

²⁵⁸ כל נוסחאות המשנה: [את] בהמתו.

²⁵⁹ כך בקטע עתיק מהגניזה (אוקספורד 2678). נראה שבכ"א נוסח המשנה: "אלו" כבשאר כ"י.

²⁶⁰ כ"י: במנותיהן, כברש"י (ראה הערה הבאה) וכל נוסחאות המשנה (פרט לוטיקאן 109: במזונותיהן). ובפירוש לגמ' כאן נראה שכן גירס גם המחבר, ונפל כאן טעות סופר.

²⁶¹ וכן בכי"ק. השוה רש"י, אלא שם "במנות הללו" בהתאם לגירסתו במשנה "מנותיהם".

²⁶² בכל הנוסחאות: שנשמטה.

²⁶³ ראה באוצר הגאונים כאן, חלק הפרושים, מתוך פירוש הגאונים לטהרות בכלים שם (עמ' 28).

²⁶⁴ אולי צ"ל: שמשחיר, כברש"י כאן.

²⁶⁵ כברש"י כ"י לונדון ומינכן.

²⁶⁶ בכי"ק תיבה זו מסומנת, אולי למחיקה.

²⁶⁷ כ"י: אי הכי התם..

²⁶⁸ בכל נוסחאות הש"ס: היינו טעמא. ואולי אין כאן תיבה פרשנית אלא זה נוסחאו, השווה ללשינא קמא.

[גיסא הינו התם טעמא דארבע] וחמש קופות שרי טפי לא²⁶⁹ דליכא הפסיד ממון, [אבל הכא דאיכא הפסד ממון מ]פני הדלף אפילו טפי²⁷⁰ נמי.

²⁷¹ אינמי הינו טעמא ד[ארבע וחמש קופות שרי טפי לא ד]שבת חמירא אבל יום טוב דקיל לא אפילו ט[פין] נמי. הכי גרסינן

(לו, א) דילמא כי מיכניף תבו[אה]ש[על מעזיבה משוי גומות, להולכים] מגג לגג כדי לשלשלם באותו בית] אחד דרך אר[וב]ה [לא]²⁷².

לא ישלשלם מגג בחבל [כדי להכניסם] שם בחלון [שבבית].

[תנא] וכן כדי יין וכן כדי שמן [תנא] משנה יתירא לאיתויי [אוי]רא²⁷³ דליבני, [אלא לר' י]צחק משנה למה [לי, מהו] דתימא להפסד מרובה חששו²⁷⁴ והכי [גרסינן] הפסד [מועט]²⁷⁵ שה[דלף] נופל עליהן ומפסידן ומפסיד השמן שכן דב[ר] מו[עט] הפסד [מרובה שהדלף נופל] על התבואה ומפסיד לגמרי. מקורזלות [עגול] ראויין²⁷⁶ [לבית הכסא לקינוח].

[למיזגא לישב].

כ"ק קמברידג' 9 T-S F3, דף ב צד

(לו, ב) אימא ובלבד שלא יעשה מצודה²⁷⁷ כר' יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור, ואיצטריך, דמהו דתימא במינו ניצוד אסור שאין במינו ניצוד שרי²⁷⁸ קאמש' לן.

בי כותא²⁷⁹ דאביי דלוף אתא לקמיה אמר ליה זיל עייליה לפוריין במקום דירתך והוי ריחיה מאיסא לך כגורף של ריעי ואפקוה.

איספר מיקמי בשמים. בצוציתא בזנבו²⁸⁰.

שמא יחתוך זמורה להנהיג בהמה.

(לו, א) מאי טעמא אין מגביהין תרומה ומעשר גזירה שלא יתנם לכהן בו ביום והא מתקין ביום טוב.

הכי גרסינן²⁸¹ אטו הכי²⁸² משום רשות איכא ומשום שבות ליכא והני משום מצוה איכא משום שבות ליכא.

רשות דאיכא ליחלוח דמצוה²⁸³ כגון לקדש אשה כי אית ליה בני, או לדין ב[דאיכא]²⁸⁴ עדיף מניה.

אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד, ורמינהו משילין פירות דרך ארובה ביום טוב אבל לא בשבת הכי גרסינן²⁸⁵.

עד כאן לא קאמר ר' אליעזר התם אלא דאי איפשר²⁸⁶ בפרנסה אבל הכא מודה דמשילין פירות דרך ארובה ביום טוב. אי נמי עד כאן לא קאמר ר' יהושע התם דאיפשר בהערמה²⁸⁷ אבל הכא מודה דאין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד. ואין משילין.

אוקספורד Heb. D.58 דף 21 צד א

269 השלמה זו נמצאת בגוף לשון הגמרא בכ"י לונדון ווטיקאן 134.

270 כך הנוסח בכל כ"י הש"ס פרט לאוקספורד.

271 לשון "אינמי וכו'" השלישית, נמצא רק בש"ס כ"י וטיקאן 134.

272 בכ"ק ליכא, וכנראה טעות ע"פ רצף ההעתקה.

273 בכ"ק: אולרא.

274 כ"ק: מששו.

275 בכל הנוסחאות: להפסד.

276 מכאן ואילך נראין בכ"א רק מילים בודדות, מחמת פגימת תחתית הדף.

277 בכל הנוסחאות שבכ"י: יעשנו. בכ"י אוקספורד וגטינגן: בצידה (כ"י לונדון: כמצודה)

278 כבנוסח ש"ס כ"י וטיקאן 134. בכל השאר: לא.

279 בכל נוסחאות הש"ס, ובר"ח: בי רוחא, או: בי ר[י]חיא.

280 וכן ברש"י.

281 אפשר שנשמר בהנוסח שבכ"י אוקספורד, שחסר שם הסיפא: והני משום מצוה וכו'. או בקטע גניזה שבקמברידג' T-S

39, FI(1) גרסינן בסיפא: והני משום מצוה איכא משום רשות ליכא.

282 בכל נוסחאות הש"ס: (ו)הני, בהתאם לסיפא.

283 רש"י אמתניתין השתמש בלשון זה.

²⁸⁴ החסר הושלם על פי קטע מוצרי.

285. ראה ברי"ף וברא"ה, שכל הסוגיא ("ורמינהו וכו'") מוסבת על סיפא דמתניתין "אין בין יו"ט וכו'", ולא כבנוסחאות הש"ס, בהן הסוגיא מוסבת על הפיסקא שלפניו שם "כל אלו ביו"ט אמרו ק"ו בשבת".

286 אצ"ל דאיפשר, כבכל נוסחאות הש"ס.

287 כנוסח הש"ס בכ"י אוקספורד, מינכן וקטע גניזה הנ"ל.

בית שמי דאמרי אין מוציאין לא את הקטן ולא את הלולב לרשות הרבים ביום טוב דקאמרי' אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד והך דתנן משילין כבית הלל. ומימאי²⁸⁸ (ו)דילמא ענד כאן לא אמרי' בית שמי התם אלא משום הוצאה אבל טילטול שרי כגון [משילין אטון] טלטול לאו צורך הוצאה הוא.

(לז,ב) רועה אחד בכל העיר כרגלי הרועה, דבין מוכר ובין לוקח [למוכר] להאי רועה משהו ליה²⁸⁹ גביהו, שני רועים בעיר כרגלי הבעלים דכל [זמן] דבעלים משהו לבהמה לגביהו מ[ס]פקא להו לאיזה רועה יחבי ליה.

דיקא נמי דמתני' בשני רועים הם מדקתני לבנו או לרועה כלומר לבנו שהוא רועה²⁹⁰ [און] לרועה אחר. ואם מיצעו עליו את התחום כלומר שאין אחד מהן יכול לילך מצד שיני של חלקו הרי זה לא יזיזו [אותו] ממקומו.

שנים שלקחו חבית או בהמה בשותפות וחילקוה ביום טוב אמר רב חבית מותרת לכל אחד להוליך (את) חלקו למקום שהוליך, דאמרינן הוברר הדבר שזה חלק המגיעו מאתמול. ובהמה אסורה משום²⁹² דקא ינקי תחומין מהדדי שאותו דם שהיה אתמול מימין (שתא) [שמא] היום הלך בוראידין²⁹³ בשמאל וליכא למימר זה חלקו המגיע מאתמול.

אמרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב לא[י]סור מוקצה לא חששו דאיכא למימר כיון דלא נתברר חלקו מאיתמול מוקצה הוא לו לאיסור תחומין היכי ליחוש.

המת בבית ולו פתחים הרבה כולן טמאין תחת האסקופה כעומד בבית.

וכי תימא כי לית ליה לר' יוחנן ברירה מדאורייתא²⁹⁴ כגון²⁹⁵ וכל שהוא דאורייתא לא אמרינן זה חלק הניח לו אביו אבל בתחומין דרבנן²⁹⁶ אית ליה ברירה דאמרינן [זה] חלק הגיע לו מאיתמול.

הכי גרסינן והתנן אין אדם מתנה על שני דברים כאחד שלא יאמר לאיזה חכם שארצה אילך אלא מניח עירובו למזרח ולמערב, אם בא למזרח עירובי למזרח ואם למערב עירובי למערב אבל לכאן ולכאן לאיזה [חכם] שארצה לא.

(לח,א) והוינן בה וגו' ואמ' ר' יוחנן כבר בא חכם אלמא לית ליה ברירה לר' יוחנן²⁹⁷ אלא לעולם לא תיפוך וכי לית ליה לר' אושעיה ברירה ב[ט]ומ[א]ת מת[א] דאורייתא אבל בתחום דרבנן אית ליה ברירה.

שור של רועה²⁹⁸ שכל בני העיר מוסרין בהמתן לרועה אחד אין הבעלים יכולין להוליך[ן] בהמתן למקום שהולכין אלא אלפים אמה כרוב אנשי אותה העיר²⁹⁹. שור של פ[טם] הרי הוא כרגלי כל אדם הלוקח מפטם אפילו ביום טוב דאדעתא דהכי מש[הי] ליה פטם גביה כדי למכרו³⁰⁰.

יהא רועה דאימא מילתא ותיתקבל³⁰¹.

(לח,ב) גוליתכו שקלי אטו גלמ[י]כו שקלינהו.

דלר' יהודה דאמ' במסכת חולין³⁰² אין דם מבטל דם דמין במינו לא מבטיל לרבנן מיבטילי בטיל דאין נותן לו אלא דמים, ואינו כרגליו כלל דדבר מועט בטל ברו[ב] [...]

[... גרסינן³⁰³] אלמא כיון דחסר לא בטיל הכא נמי כיון דחסר לא בטיל.

אמר ליה [אבבי ולא] שני ליה למור³⁰⁴ בין ממון שיש לו תובעין לממון שאין לו תובעין מ[תניתין] כגון ...שייליה ליה מים ומלח אדעתא דלא תבעיה מ[י]נה האי מים ומלח שייליה ליה וליבטיל בעיסתה.

288 מילת קישור זו נמצאת בגוף לשון הש"ס בכ"י וטיקאן 109.

289 כ"י קבלשון רבים: להו.

290 וכן לפי הרשב"א כאן, כך הוא דיוק הגמרא. וראה מאי דמקשי מיניה על דברי הרמב"ם הל' שביתת יו"ט ה:יא. ע"י מ"מ שם.

291 עד כאן במקביל בכ"י קה"ק הדף השני של הזוג שבקמברידג' T-S F3, 9. הדף הסמוך אחריו שם הוא הדף השני שבזוג הנמצא בקמברידג' T-S F1(1), 66.

292 תיבה זו, המשלימה את לשון הגמרא, נוספת בגוף לשון הש"ס בכ"י לונדון, מינכן וטיקאן 109.

293 כ"י ק: בוורידין.

294 כבש"ס וטיקאן 109, בכל השאר: בדאורייתא.

295 נראה שחסר כאן (בשני כ"י) תיבה, וכוונתו, כגון בדיני נחלות...

296 כ"י ק: אבל כתחלה ר' יוחנן.

297 נוסח הגמ' בכ"י ק: לית ליה לר' יוחנן ברירה, כבכל נוסחאות הש"ס. ואפשר שזו לשון פרשני ולא מגוף הגמרא, שהרי בכ"י אוסקפורד וטיקאן 134, חסר מלשון פירוט המסקנה: אלמא...

298 גירסא משונה בסדר המאמר. בכל נוסחאות הש"ס: פטם... רועה.

299 פירוש דומה לפירוש בעל המאמר בסוף המאמר כאן.

300 כפירוש בעה"מ שם.

301 כך הנוסח בכל נוסחאות הש"ס, פרט לוטיקאן 134 ודפוסים: דתתקבל.

302 חולין פז,ב.

303 גירסא זו נשמרה רק בהגהת גליון של כ"י וטיקאן 134.

[אמר ליה] וליטמעין הא דאמר רב חסדא נבילה בטלה [בבשר שחווטה] לפי שאי אפשר לשחווטה שתיעשה נבילה והוה ליה מין בשאין מין[נ] הכי נמי דכי אית ליה בעלים לנבילה לא בטילה. וכי תימא הכי נמי והתנן חפצי הפקיר קונין שביתה כמי שיש להם בעלים אלמא לא שני בין היכא דאיכא בעלים ובין היכא דליכא בעלים. אמר ליה ומאי קא מדמית איסורא לממונא [אס]ורא בטיל אפילו היכא דאיכא אוקספורד Heb. D.58 דף 21 צד ב

בעלים וממונא היכא דאיכא בעלים לא בטיל, מתניתין דליכא תובעין ליבטיל. איתמר³⁰⁵ אביי אמר מתני' היינו טעמא דלא בטלה גזירה שמא יעשה עיסה בשותפות ואתי למימר דחלק חד בטיל בחבריה.

ורבא אמר מתני' היינו טעמא דתבלין[ין] לטעמא עבידי וטעמא לא בטיל.

(לט, א) רב אשי אמר מתני' היינו טעמא דהוה [ליה דבר ד]למחר, בחול, יכול להוליד בכל מקום שירצה וכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל.

[מלח] סודמית עבה³⁰⁶ ולא בטלה.

והתניא ר' יהודה אומר מים ומלח בטילין בעיסה ואין בטילין בקדירה משום³⁰⁷ רוטבא. לא קשיא הא ברוטב עבה הוי כעיסה ובטלה.

המודר הנאה מחיברו אסור בגחלתו ומותר בשלהבתו, מאי שנא שלהבת דהקדש [אסור] דקתני לא נהנין. אדייה אדווי כמו ויז ממנו ומתרגמין ואדי מניה³⁰⁸.

מים³⁰⁹ נובעין דלא קנו שביתה ואינו שליחיד, דממקום אחר באו הלישכה לישכה.

(לט, ב) ורמינח³¹⁰ השותפין שנדרו הנאה זה מזה אסור ליכנס לחצר לירחוק במרחץ שלישנהם³¹¹. בבור הכי נמי. הכא במאי עסיקין דשרי למלות המים בבור הכי נמי בשותפות היא אלא הכא במאי עסיקין בשממלאין דהוברר דמור מדידיה קא ממלא ומר מדידיה קא ממלא משום [הכי] מותרין בבור של אמצע הדרך.

האחים והשותפין שחלקו ונשתתפו חייבין בקולבון דכיון דחלקו אין יכולין ליתן סלע אחד אלא אם כן נתנו לקולבון, דשני ממונות, והן פטרין³¹² ממעשר בהמה שהאחין שחלקו לקחות הן ותנן הלוקח פטור ממעשר בהמה³¹³ וכשחייבין במעשר בהמה שעדיין לא חלקו, ממון אחד הוא ופטור מן הקולבון.

אמר³¹⁴ רב ענן לא שנו כשחלקו שפטורין ממעשר בהמה אלא שחלקו גדיים כנגד טלאים וטלאים³¹⁵ כנגד גדיים אבל חלקו גדיים כנגד גדיים וטלאים כנגד טלאים אמרין זה חלקו מאביו וחייבין אף במעשר בהמה. ורב נחמן אמר אפילו חלקו גדיים כנגד גדיים אין אומ' הוברר זה חלק מגיעו מאביו אלא לקוחות הן ופטורין ממעשר בהמה.

(מ, א) אלא אם כן זיכה להם אחר שהוא בעל הבית דאמר להן זכו במנות הללו מערב יום טוב. רב חינא בר [חנילאי] יהבו ליה בישראל תלא ליה בעיברא דדשא אתא לקמיה דרב הונא אמר ליה אי את תלת זיל שקול דכמי שייחד לו קרן זוית דמי ואי אינהו תלו לך לא תשקול כרגלי מי ש[הפ]קידו אצלו. ואי אינהו תלו לא שקיל והאמר שמואל שור שלפטם הרי הוא כרגלי כן[ל] אדם[ן] הלוקחין אותו.

הכי גרסינן ואי אינהו תלו ליה לא שקיל והא אמר רבה בר בר ה[נ]א³¹⁶ הלכ[ה] כר' דוסא דאמר לעיל³¹⁷ המוכר בהמה לחבירו אף על פי שלא מסרה לן[ו] אל[א] ביום טוב הרי היא כרגלי³¹⁸ הרועה דלוקח.

304 כתיב עתיק, בכי"ק: למר.

305 נראה שאין כאן אלא סידור מחדש של הרצאת הסוגיא. בנוסחאות הש"ס: וטעמא מאי, אביי אמר.. "ההפך מפירוש רש"י, כאן, ובמקביל. הפירוש כאן יותר קרוב לפירוש שבר"ח. וכן פירש רש"י בבבא בתרא כ.ב.

307 כך נוסח הש"ס בכ"י לונדון.

308 ויקרא ח:יא, אונקלוס שם.

309 בכל נוסחאות הש"ס: מעיינות.

310 בכל נוסחאות הש"ס: והתנן.

311 צ"ל: "שלשניהם"

312 עד כאן המקביל בכי"ק קמברידג' T-S F1(1), 66. לא זכינו לדרך האחרון של המסכת מכ"י זה.

313 משנה בכורות ט:ג. וכן מובאת בר"ח.

314 בכל נוסחאות הש"ס, ובר"ח, מאמר רב ענן מוצג כהמשך מסמך למשנה הנ"ל: "ואמר".

315 בבכ"י גטינגן, מינכן ווטיקאן 109, בשאר כ"י של הש"ס: תיישין, ותיישין.

316 בנוסח המצוי כאן נוסף "אמר ר' יוחנן". בר"ח גרס רק ר' יוחנן.

317 לעיל בראש לו,ב.

ואי אינהו תלו ליה לא שקיל והתנן הבהמה וה[כלים] כרגלי הבעלים ובעל זה מפסקו.
אלא שני רב הונא בר חנילאי דגבר רב[ה] ה[ו]א וטריד בשמעתי ומסח דעתיה מכל מילי, מגירסא לא מסחא
דעתך דמעשה ודין לא מסח איניש מידעתי, ואי אינהו תלו לך מסח דעתך מאיתמל לא תש[נקול].
הדרן עלך משילין
ברביעה בימות הגשמים.
פצעול תמרים ש[...]. חין אותן בדקל לבשל כל צרכן.
(מ,ב) גרוגרות וצימוקין בלבד מוק[צה] הוא דמסח דעתיה מיניהו.

הדרן עלך ברו"ך הנות"ן ליע"ף [כ"ח]
איסתימו להו תרי מסכתות
ברח[מי] שמים לילי רביעי בשבת שנת אתל"ב
לשטרות

³¹⁸ כנראה נפלה כאן טעות חיסור על פי הדומות, ויש להשלים: כרגלי [הלוקח והמוסר בהמה לרועה אע"פ שלא מסרה לו אלא ביום וב הרי היא כרגלי] הרועה.